

MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok 2014/1

Abaúj- Hegyközi kistérség

A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2013

Polonyi Gábor

**MTA TK
Budapest
2014**

Készült a TÁMOP-5.2.1 támogatásával

Írta: Polonyi Gábor

Szerkesztette: Szontágh Éva

Kiadja az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1014 Budapest, Országház u. 30.

<http://gyerekesely.tk.mta.hu/>

ISSN 2064-910X

Tartalom

Összefoglaló	3
1. A helyzetfelmérés módszerei.....	5
1.1. A vizsgálati minta	5
1.2. A kutatás kérdőíve	8
2. Demográfiai jellemzők	9
3. Foglalkoztatottság.....	12
4. Anyagi helyzet	14
5. Lakáshelyzet	23
6. Nevelés, oktatás	26
6.1. Bölcsőde	26
6.2. Óvoda	28
6.3. Iskola	30
7. A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége	35
8. Egészség	42
9. Településsel, kistérséggel kapcsolatos vélemények	44
10. Gyerekszegénység elleni program.....	47
MELLÉKLET.....	48

Összefoglaló

A kistérségben zajló demográfiai folyamatok, ha nem is erősítik, de nem is gyengítik a gyermekes családok szegénységi kockázatát.

A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok közül az országos átlaghoz képest valamivel magasabb a három- és többgyermekes háztartások aránya, de az egyszülős háztartások aránya sokkal alacsonyabb az országosnál.

A kistérség egyik legnagyobb problémája a nagyarányú munkanélküliség, ezzel együtt a foglalkoztatottság alacsony szintje, illetve a munkalehetőség hiánya.

A gyermekes háztartásokban élő gazdaságilag aktívak, a munkaerőpiacról élők aránya elmarad az országos átlagtól. A negatív munkaerőpiaci tendenciákat azonban valamelyest orvosolja a közmunka lehetősége. A gyermekes háztartásokban élő munkanélküliek aránya azonban így is jóval az országos érték fölött van.

A gyermekes családok szegénységi kockázatát növeli az alacsony iskolázottsági szint is.

A gyerekes családokban jelentős a 8 általánost végzettek aránya. Ugyanakkor a szülők gyermekeik leendő iskolai végzettségével kapcsolatos elvárásai elég magasak.

Az országos átlaghoz képest alacsony a gyermekes családok jövedelme, s ennek következtében a gyermekek többsége szegénységben él.

A kistérségben élő gyermekes családok jövedelmének átlagos értéke a gyermeket nevelő családok országos jövedelemátlagának mindössze 56%-a. Az alacsonyabb átlagos jövedelem a szegénységi ráta növekedésével is együtt jár: a kistérségben a 0-17 éves gyermekek 66%-a szegénységben él.

A gyermekes háztartások lakásminősége jelentősen elmarad az országos átlagtól.

A szubstandard lakások aránya 26%, ez több mint nyolcszorosa az országosan mért értéknek.

Az oktatási intézmények közül az óvodákat a szülők pozitívan értékelik, az iskolákhoz valamivel kritikusabb a hozzáállás.

Adataink szerint negatívabb vélemények még az oktatási intézmények személyi feltételeivel kapcsolatban fogalmazódnak meg, illetve az iskolai/óvodai agresszióval kapcsolatban figyelhetőek meg szülői félelmek.

A gyermekek szükségleteinek kielégítettségében hiányok tapasztalhatóak.

Anyagi okok miatt már a gyermekek biológiai alapszükségeit (táplálkozás, ruházkodás) sem minden esetben képesek kielégíteni a (szegényebb) családok. Ahogy haladunk a „magasabbrendű” szükségletek felé, úgy csökken a gyermeki igények kielégítettsége.

A rossz anyagi körülmények hatása a magzati fejlődéstől a betegségek kialakulásáig fokozottabban mutatkozik meg.

A tartós betegségek (pl. asztma, allergia) előfordulási gyakorisága lényegesen magasabb a kistérségben (16 versus 8%).

A Gyerekszegénység elleni program ismertsége, elterjedtsége átlagosnak mondható.

A kérdezettek 30%-a hallott arról, hogy a kistérség részt vesz az országos gyerekszegénység elleni programban. A különböző programelemekben a mintába került gyermekek 31%-a, illetve a felnőttek 25%-a vett eddig részt.

1. A helyzetfelmérés módszerei

Az adatfelvétel az Abaúj-Hegyközi kistérségben élő gyermekes családok reprezentatív mintáján készült 2013 szeptemberében. A kistérségben a kérdezést a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézet oktatói és hallgatói végezték. A kistérség 24 települése közül 12 került bele a felmérésbe. A települések a következők voltak: Abaújszántó, Abaújjvár, Boldogkőújfalu, Boldogkőváralja, Fony, Gönc, Hernádcéce, Hidasnémeti, Telkibánya, Tornyosnémeti, Vilmány és Vizsoly. A kiválasztás menetének részleteit az alábbiakban mutatjuk be.

1.1. A vizsgálati minta

A 2011-es népszámlálás és a járási népesség-nyilvántartás adataiból, gyerekszám szerinti rétegzett valószínűségi mintát készítettünk. A lekérdezéshez szükséges reprezentatív mintát többlépcsős, csoportos valószínűségi mintavételi eljárással alakítottuk ki, olyan tényezőkre támaszkodva, amelyekről feltételeztük, hogy befolyásolják a gyermekes családok életkörülményeit. Ezen tényezők között szerepelt: az adott háztartásban élő gyerekek száma, lakhelye, valamint az, hogy a háztartásban élnek-e olyanok, akik romának vallják magukat.

A mintaválasztás első lépcsőjében a 2011-es népszámlálás adatai alapján a kistérség 24 településéből 12-t választottunk ki – a kistérségi szakemberekkel egyeztetve –, amelyek a kistérség egészét reprezentálják.

A települések kiválasztása előtt azokat csoportosítottuk nagyságuk (500 fő alatti, 500-1000 fő közötti, 1000 fő feletti, kistérségi központ) és a roma népesség aránya szerint (alacsony, közepes, magas arány). A cél az volt, hogy az előzetesen meghatározott szempontok alapján kirajzolódó település-típusok mindegyike esélyt kapjon a mintába való bekerülésre. (A települések besorolását a település-nagyság, illetve a

roma populáció nagyság mátrixában az 1. tábla mutatja.) A kiválasztás során tekintettel voltunk arra is, hogy a legfontosabb Gyerekesély programelemeket működtető települések is szerepeljenek a mintában.

1. tábla: Az Abaúj-Hegyközi kistérségi településminta kialakítása

	0-500 fős település	501-1000 fős település	1000 fő feletti település
Alacsony roma arány 0-10%	Tornyosnémeti	Telkibánya	Abaújszántó
Közepes roma arány 11-24%	Abaújvár, Fony	Boldogkőváralja	Hidasnémeti
Magas roma arány 25% feletti	Hernádcéce	Boldogkőújfalu, Vizsoly	Vilmány
Kistérségi központ Gönc			

A mintaválasztás során a kistérség központjában, Göncön és Abaújszántón 15%-os merítéssel dolgoztunk. A további – mintába bevont – településeken pedig 30%-os merítéssel számoltunk, hogy ezeken a település-típusokon is elemezhető elemszámú almintákat kaphassunk.

A lekérdezés során adódott kisebb mintabeli eltolódásokat utólag súlyozással korrigáltuk. (Az elemszámokat a 2. tábla mutatja be.)

2. tábla: Az Abaúj-Hegyközi kistérség vizsgált településein élő gyermeket háztartások száma összesen és a súlyozott vizsgálati mintában (db)

település	gyermekes háztartások							
	populáció				minta			
	egy	kettő	három és több gyermek	összesen	egy	kettő	három és több gyermek	összesen
Abaújszántó	160	113	56	329	24	17	8	49
Abaújvár	6	3	7	16	2	1	2	5
Boldogkőújfalu	31	14	35	81	9	4	11	24
Boldogkőváralja	49	41	18	106	15	13	5	33
Fony	19	9	10	38	6	3	3	12
Gönc	104	62	43	209	16	9	7	32
Hernádcéce	12	9	4	25	4	3	2	9
Hidasnémeti	45	36	29	110	14	11	9	34
Telkibánya	33	17	9	59	10	5	3	18
Tornyosnémeti	28	9	8	45	9	3	3	15
Vilmány	70	42	67	179	21	13	21	55
Vizsoly	41	24	36	101	12	7	11	30
Összesen	599	379	323	1301	142	89	85	316

1.2. A kutatás kérdőíve

Az adatfelvétel során a mintába került családok körében először egy Háztartás kérdőív alapján gyűjtöttünk információkat a háztartásban élő személyek neméről, életkoráról, iskolázottságáról, gazdasági aktivitásáról, a család szerkezetéről, jövedelmi viszonyairól, segélyekhez, támogatásokhoz való hozzáférésükről, lakáshelyzetükről, esetleges díjhátralékaikról, fizikai és mentális egészségi állapotukról, saját helyzetükhöz való viszonyulásukról. Következő lépésben a háztartásban élő minden gyermekről külön kérdőívet vettünk fel (Gyermek kérdőív), melynek célja volt feltérképezni a családban élő összes gyermeknél a következő témaköröket: óvodai, iskolai jellemzők, számítógép- és internethasználat, gyermekbetegségek előfordulása, gyermek-szükségletek kielégítettsége, gyermek-szülő kapcsolatának jellege, szabadidő eltöltési szokások. (A felmérésben használt kérdőíveket a 2. számú mellékletben adjuk közre.)

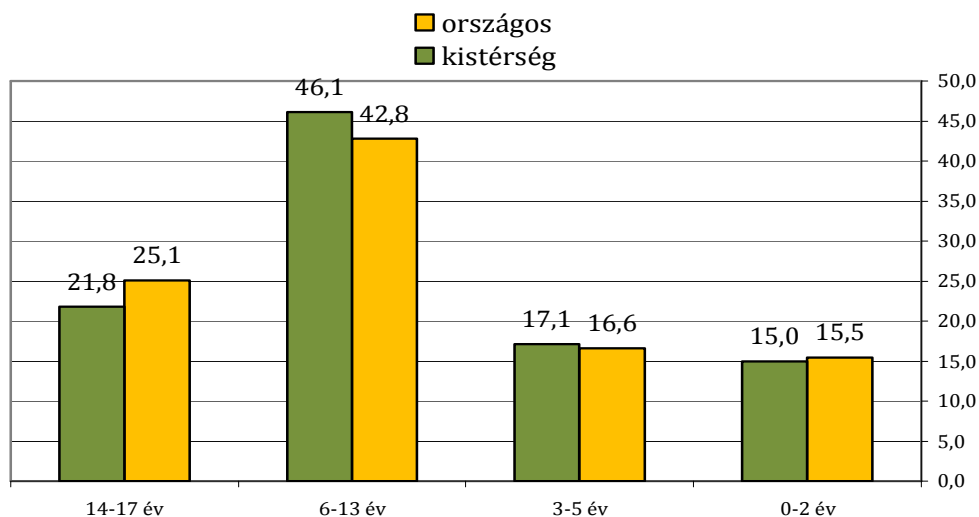
Azon túl, hogy a tanulmányban bemutatjuk az Abaúj-Hegyközi kistérségre vonatkozó adatokat, ezeket összevetjük az országos átlaggal is. Az országos referencia értékek egy része a 2011-es népszámlálás adataiból, másik része pedig a TÁRKI 2012-es országos reprezentatív felméréséből származik (TÁRKI Háztartásmonitor 2012). A gyermeki szükségleteknél az összehasonlítás alapjául a KSH 2009. évi Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétel EU-SILC indikátorai szolgálnak. A hivatkozás nélküli adatok a jelen helyzet-, igény- és szükségletfelmérés alapját képező, 2013-as kérdőíves felvételből származnak.

2. Demográfiai jellemzők

A gyermekek életkori megoszlása a kistérségben lényegében az országos mintázatot követi, csak árnyalatnyi különbségek érzékelhetők (1. ábra).

Országosan a vizsgált két szélső gyermek életkorcsoport (0-2 évesek, illetve 14-17 évesek) számosságában 10%-os különbség van, az Abaúj-Hegyközi kistérségben ez az életkori olló - köszönhetően a 14-17 évesek kisebb arányának - valamivel szűkebb (7%). A legfiatalabb korcsoportban (0-2 évesek) a gyerekek még így is jóval kevesebben vannak, mint a legidősebb korcsoportban (14-17 évesek), ami gyerekszám csökkenést vetít előre (ez a demográfiai visszaesés az országos átlaghoz képest azonban kevésbé erőteljes). A kedvezőtlen demográfiai tendencia a kistérség gyermekintézményeinek fennmaradása szempontjából negatív következményekkel járhat, illetve hosszú távon a gazdasági aktivitás csökkenését vetíti előre.

1. ábra: Az Abaúj-Hegyközi kistérségben élő gyermekek életkori eloszlása (%)¹

¹ Népszámlálás 2011 adatai alapján.

Ha a gyermekek arányát a helyi népességen belül vizsgáljuk, akkor azt mondhatjuk, hogy a kistérség korösszetétele az országos átlaghoz képest valamelyest fiatalosabb. A kistérségben a száz aktívkorúra jutó gyerekszám - a gyermeknépesség eltartottsági rátája - az országos mutatókhoz képest magasabb: országosan 100 aktívkorúra 24 gyerek jut, az Abaúj-Hegyközi kistérségben ugyanez az érték 33. Mindez az időskorúak kicsivel magasabb arányával párosul. Bár itt egy árnyalattal kedvezőbb a kistérségi adat az országos átlaghoz képest (országosan 100 aktívkorúra 38 időskorú jut, az Abaúj-Hegyközi kistérségben pedig 36). A demográfiai válság kevésbé érezteti a hatását a kistérségben. Ha a gyermekkorúak és az időskorúak számát vetjük össze, akkor az országos állapotok egyértelműen az elöregedés jeleit mutatják - hiszen 100 gyermekkorúra ennél lényegesen több időskorú jut. Az országos átlaghoz képest az elöregedés a kistérségben kisebb mértékű: míg országosan 100 gyermekkorúra 161 időskorú jut, addig az Abaúj-Hegyközi kistérségben ez az arány jóval alacsonyabb, száz gyermekkorúra 109 időskorú jut.²

A gyerek-társadalom belső, etnikai összetétele specifikus képet mutat a kistérségben. Míg országosan a roma származású gyermekek aránya 11% körül mozog, addig ugyanez az érték az Abaúj-Hegyközi kistérségben 54%. A felmérés során azokat tekintettük romáknak, akik annak vallották magukat, tehát a népszámláláshoz hasonlóan a kérdőívben is az önbevallás elvére építettünk. Több metszetben nyilatkozhattak erről a kérdésről a kérdezettek (a megkérdezett első- és másodsorban milyen nemzetiségűnek vallja magát/ a kérdezetten kívül van-e olyan személy a háztartásban, aki romának tekinti magát.) Ezeket a válaszokat összesítve azokat tekintettük romáknak, ahol a háztartásban legalább egy személy romának vallotta magát.

Az Abaúj-Hegyközi kistérségben tehát az országosnál jóval magasabb (az országos érték ötszöröse) a roma gyermekek aránya. Mindegyik gyermek élet-korcsoportban többségben vannak a roma származású gyermekek, s az egyes korcsoportokon belül hasonló arányúnak mondható a roma populáció nagysága (3. tábla). Ha valami

² Népszámlálás 2011 adatai alapján.

változás várható, akkor leginkább még az, hogy mivel az iskolába belépő új korosztályokban valamelyest nagyobb a roma gyerekek aránya az idősebb korcsoportokhoz képest, a jövőben nőhet a kistérségben az oktatási intézményekben megjelenő roma származású gyerekek aránya. (Adataink szerint a roma származású gyerekek aránya az iskolába „belépő” korcsoportban (2-5 év között) 62%, a közép fokú tanintézményekből „kilépők” körében (14-17 évesek) pedig 51%.)

3. tábla: A 0-17 éves roma gyermekek aránya korcsoportonként az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

korcsoport	nem roma	roma
0 - 2	45,7	54,3
3 - 5	37,8	62,2
6 - 13	47,0	53,0
14 - 17	48,8	51,2
kistérség összesen	46,0	54,0
országos ³	88,7	11,3

A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok közül az országos átlaghoz képest magasabb a három- és többgyermekes háztartások aránya, de az egyszülős háztartások aránya alacsonyabb az országosnál (4. tábla). Az elszegényedés kockázatát tekintve az egyik legveszélyeztetettebb családtípust az egyszülős családok képviselik. Az Abaúj-Hegyközi kistérségben ez a veszélyeztetett családtípus sokkal kisebb arányban fordul elő, mint országosan (6%). A másik veszélyeztetettebb családtípus, a három- vagy többgyermekes nagycsaládok esetében a 14%-os országos adathoz képest viszont jóval magasabb értéket mértünk (27%).

A mintába került összes gyermekes háztartás majdnem fele (44%-a) roma háztartás,

³ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

a három- és többgyermekes háztartások között ez az arány eléri a 68%-ot, tehát itt a roma családok alkotják az abszolút többséget. Ez azt mutatja, hogy az oktatási intézményekben nem csak arra kell felkészülni, hogy a roma tanulók aránya még magasabb lesz, hanem arra is, hogy jelentős részük magas szegénységi kockázatú családból fog érkezni.

4. tábla: A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok előfordulása a mintában (%)

	országos ⁴	kistérség
egy szülő gyermekkel típusú háztartások	22	5,5
három- és többgyermekes háztartások	14,2	27,2

3. Foglalkoztatottság

A kistérség egyik legnagyobb problémája a nagyarányú munkanélküliség, illetve a foglalkoztatottság alacsony szintje. A gyermekes családokban élő aktív korúak (16-62 évesek) aránya elmarad az országos átlagtól. A negatív munkaerőpiaci tendenciákat valamelyest orvosolja a közmunka lehetősége, hiszen nagyon sokan tartoznak ebbe a munkaerőpiaci csoportba a kistérségben (20%). A közfoglalkoztatottak aránya majdnem eléri a hosszabb távon és rendszeresen dolgozó alkalmazottak, illetve vállalkozók számát (31%). Az alkalmilag munkát vállalók aránya 3% a kistérségben. A munkanélküliség a közfoglalkoztatottság ellenére is jelentős a kistérségben, a munkanélküliek aránya jóval az országos átlag felett van (5. tábla).

⁴ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

5. tábla: A gyermeket családban élő aktív korúak gazdasági aktivitása az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	kistérség
aktív (alkalmazott, vállalkozó, alkalmi munkát végez)	34,1
közmunkás	20,0
munkanélküli (segélyezett, ellátás nélküli)	13,8
gyes-en lévő	12,5
nyugdíjas	5,3
eltartott	14,2
összesen	100

A munkalehetőségek hiánya mellett az elhelyezkedést nehezítheti az itt élők alacsonyabb iskolázottsági szintje, s ez a tényező is növelheti a háztartások szegénységi kockázatát. A gyermeket családban élő felnőttek 51%-a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik (6. tábla). A munkaerőpiacon az elhelyezkedéshez nagyobb esélyt adó közép- illetve felsőfokú végzettséget 25%-nyian tudnak felmutatni.

6. tábla: A gyermeket családban élő felnőttek legmagasabb iskolai végzettsége az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	%
kevesebb, mint 8 általános	11,7
8 általános	39,7
szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül	24,0
érettségi	19,0
felsőfok	5,6
összesen	100,0

4. Anyagi helyzet

A gyermekes családok szegénysége megragadható mind objektív, mind szubjektív mutatókkal. A Háztartás kérdőívben mindkettőt mértük. Az objektív mutatókkal (1) elsősorban azt térképeztük fel, hogy milyen a családok jövedelmi helyzete, valamint milyen kiadásokra van elegendő pénzük a családoknak, illetve melyek azok a szükségletek, amelyeket inkább háttérbe szorítanak. A szubjektív mutatók arról árulkodnak, hogy miként vélekednek a megkérdezettek saját helyzetükről (2).

(1)

A kistérségben élő gyermekes családok jövedelmének átlagos értéke a gyermeket nevelő családok országos jövedelemátlagának mindössze 56%-a. A KSH 2011-es adatai alapján az egy főre jutó havi nettó jövedelem az összes háztartásra vetítve 82 400 forint volt. Ezen belül, ha csak a gyermekes háztartásokra koncentrálunk, akkor 67 100 Ft.⁵ Ugyanez az érték adataink szerint az Abaúj-Hegyközi kistérségben mindössze 37 500 Ft. Az alacsonyabb átlagos jövedelem a szegénységi ráta növekedésével is együtt jár: a kistérségben a 0-17 éves gyermekek 66%-a szegénységben él⁶. A gyermekszegénység mértéke országosan 26%, tehát az eltérés igen jelentős (7. tábla). A kistérségben a gyermekek túlnyomó többségéről az mondható el, hogy anyagiilag nagyon rossz körülmények között él.

⁵ Forrás: Jövedelmi helyzet 2011. Statisztikai Tükör VII. évf. 15. szám. KSH Budapest 2013.

⁶ A mára elterjedtebbnek mondható az OECD2 skála szerint számított ekvivalens jövedelem mediánjának 60%-ánál alacsonyabb jövedelemből él.

7. tábla: A szegénységben élő gyermekek aránya a 0-17 éves korosztályban az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	országos		kistérség
	2009 ⁷	2012 ⁸	2013
medián 60%-a alatt (OECD1)	30,4	31,6	72,2
medián 60%-a alatt (OECD2)	21,9	26	66,1

Az elemzés további részében a szegénységi küszöb alatt, illetve felett élőket külön fogjuk szerepeltetni, hogy még plasztikusabban jelenhessenek meg a kistérségben élő szegényekkel kapcsolatos adatok. A két csoport belső etnikai összetétele egyébként sajátos képet mutat. Ha nem is beszélhetünk teljesen homogén csoportokról, de nagyon élesen elválík egymástól a két csoport társadalmi, etnikai karaktere. A szegénységi küszöb alatt élő gyermekek 73%-a ugyanis roma származású, s 27%-a nem. A szegénységi küszöb fölött élő gyermekek etnikai összetétele még egyneműbb: itt a gyerekek 81%-a nem roma családban él, s 19%-uk „érkezik” roma családból. Másik oldalról megközelítve a kérdést: a roma családból „induló” gyermekeknek – a nem roma családokban élő gyerekekhez képest – kétszer nagyobb az esélye arra, hogy „szegény” családban éljen. A roma gyerekeknek ugyanis 88%-a sorolódik a szegénységi küszöb alatt élő családokhoz, a nem-roma gyerekeknek viszont „csak” 40%-a.

A kistérségben élő gyerekes családok 30%-a érzi úgy, hogy beosztással még jól kijönnek, s néhányan gondok nélkül élnek (1% - 8. tábla). A többség (69%) esetében azonban megjelennek a pénzügyi zavarok, s ez különösen így van a szegényebb családok esetében (86%). A pénzügyi zavarok általában abban a formában jelentkeznek, hogy a hó végére már valami probléma merül fel, mert „éppen, hogy kijönnek a havi jövedelmükből”. De a szegényebb rétegek tagjai ugyanilyen arányban

⁷ TÁRKI Háztartásmonitor 2009

⁸ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

számolnak be komolyabb problémákról, állandósuló, hosszan tartó anyagi gondokról. Még súlyosabb esetekről – szó szerinti nélkülözésről – pedig a háztartások közel egytizede számolt be.

Az országos arányokkal történő összehasonlításból az tűnik ki, hogy a kistérség lakói összességében az országos helyzethez hasonlóknak látják a saját helyzetüket, de a szegényebb rétegek tagjai már rosszabbnak ítélik meg anyagi lehetőségeiket.

8. tábla: Hogy érzi, Önök anyagilag...? (%)

	országos ⁹	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
...gondok nélkül élnek	1,6	1,2	0,7	2,0
...beosztással jól kijönnek	23,3	29,9	13,5	51,8
...éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből	40,5	34,9	37,0	32,5
...hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	25,6	25,9	36,9	11,4
...nélkülözések között élnek	9	8,1	12,5	2,4
összesen	100,0	100	100	100

Erre az adatsorra rímel, hogy egy másik kérdés kapcsán a családok 80%-a számolt be arról, hogy az elmúlt 12 hónapban előfordult velük, hogy a hónap végére elfogyott a pénzük. A családok szintén jelentős hányada (79%) úgy nyilatkozott, hogy saját forrásból nem lenne képes fedezni egy nagyobb összegű váratlan kiadást. Ezek a jelenségek a szegényebb családok körében szinte már teljesen általánosnak mondhatók (90% illetve 88%).

A gyermekes családok nagy hányadát érintő szegénység a különböző típusú szükségletek kielégítetlenségének mértékében is megragadható. Vizsgálatunk során nemcsak a közüzemi számlák kiegyenlítésére fókuszáltunk, hanem más fontos

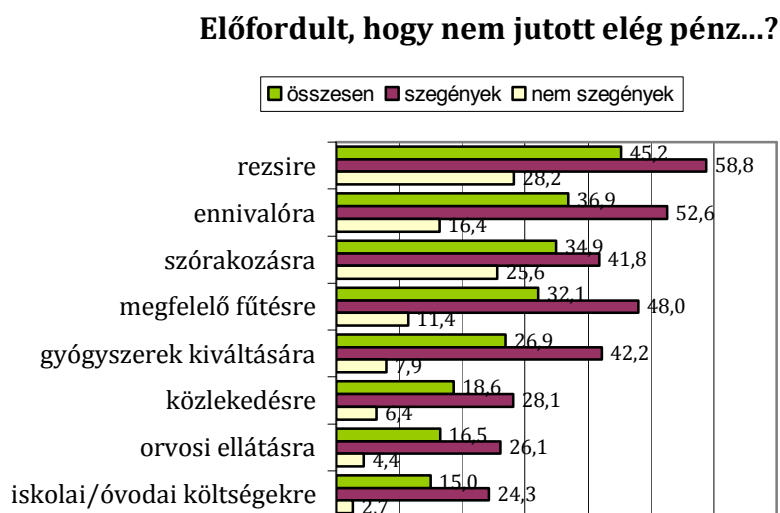
⁹ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

mutatót is mértünk.

Az adatok azt mutatják, hogy a megkérdezett családok nagy részének elsősorban a rezsi kifizetése okoz gondot: körülbelül minden második család esetében erre már nem jut elegendő pénz (2. ábra). Ugyancsak sokan vannak, akiknek a szükséges élelem megvásárlása okoz gondot, ez körülbelül minden harmadik családra igaz. Ugyanennyi családnak a megfelelő fűtés biztosításán kell spórolnia. Ezek a nehézségek még hatványozottabban jelentkeznek a szegényebb családok körében. Mindegyik vizsgált kielégítetlen szükséglet kapcsán sajnos jelentősebbnek mondható a szegény családok érintettsége (pl. gyógyszerekre, közlekedésre, stb. fordítandó kiadások).

Az összesített hiány-listán egy szükséglet emelkedik még erőteljesebben, ez pedig a szórakozás. Magas azoknak aránya, akiknek nem jut elegendő pénzük szórakozásra (35%). Árnyalja a képet, hogy e területtel kapcsolatban sokan úgy nyilatkoztak, hogy nem is szoktak erre költeni. Az ő esetükben „csak” a hiányt állapíthatjuk meg, s nem a kielégítetlen igényt. S ez a probléma elsősorban a nem szegény családok esetében hangsúlyos, körükben e szükséglet kielégítetlensége a második helyen jelentkezik.

2. ábra: A háztartások néhány alapvető szükségletének kielégítettsége az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

A megkérdezett háztartások viszonylag nagy hányadának van valamilyen összecszerűen meghatározható tartozása (40%). Ez elsősorban a szegény háztartásoknál figyelhető meg (51%), a nem szegény háztartások védettebbek ezzel szemben (25%). Az adósság összege néhány ezer forinttól több millió forintig terjed. A tartozások mediánja (középértéke) 60 ezer Ft, tehát az adósok körülbelül felénél az elmaradás összege maximum ekkora. Megfigyelhető, hogy a nem szegény háztartások, ha rendelkeznek tartozással, akkor annak összege az átlagosnál jóval magasabb.

A tartozások sokféle formában jelentkeznek. A legtöbben banki hitelek/áruhitelek esetében történő elmaradásokról tettek említést (3. ábra). Ez sokkal hangsúlyosabb (20%), mint a magántermészetű kölcsönök esetében történő elmaradások (10%).

A nem szegény családok tagjai a valószínűleg komolyabb összeget jelentő hiteltartozáson túl csak nagyon ritkán említenek meg olyan területet, ahol elmaradásuk van. A szegényebb családok esetében ezek a problémák sokkal

gyakrabban jelentkeznek, a hiteleket leszámítva lényegében minden tartozás-forma esetében ők a tipikus fizetni nem tudók. Körükben a villanyszámlák kifizetetlensége a leggyakoribb probléma, de sokszor a víz-, csatornadíjjal illetve egyéb rezsiköltségek kifizetésével is elmaradásban vannak.

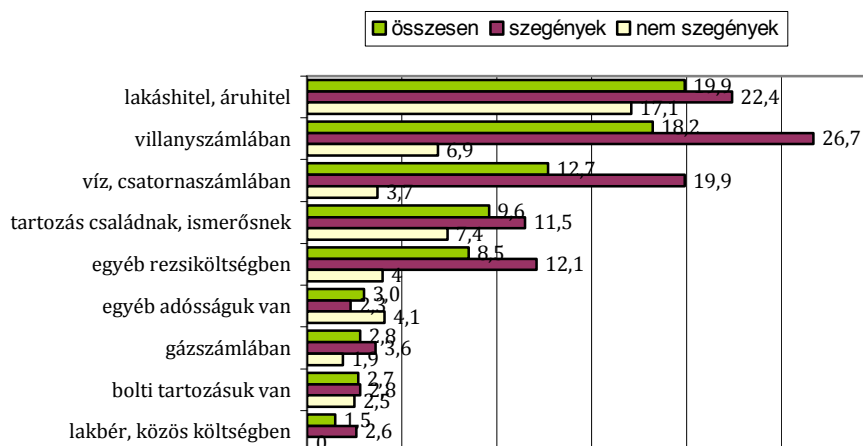
Árnyalja a képet, hogy sok kategóriánál magas azon háztartások aránya, akik úgy nyilatkoztak, hogy nincsenek is ilyen jellegű költségeik (ez fontos akkor, amikor a lakbér-, vagy a hiteltartozásokat vizsgáljuk, valamint annak megállapításánál, hogy hol van gázellátás.)

A tartozások néhány esetben oda is elvezettek, hogy a villanyt ki kellett kapcsolni, ez a családok 16%-ával fordult már elő. (A szegényebb családok körében minden ötödik családban szüneteltették az áramszolgáltatást.) A vízszolgáltatás kikapcsolása is gondot jelentett néhány családnak: az érintettek 8%-a jelezte, hogy ezt a szolgáltatást díjfizetés elmaradása miatt le-/kikapcsolták nála. A vezetékes gázszolgáltatás esetében ilyen drasztikus lépésre csak az esetek 4%-ában került eddig sor, bár a gáz sok családhoz nincs is bevezetve.

A megkérdezettek 12%-a érzi úgy, hogy – az eladósodás következtében – jelenlegi lakását akár el is veszítheti (szegények: 14%, nem szegények: 8%).

3. ábra: Eladósodás mértéke a gyermekes háztartások között az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

Van-e valamilyen adósságuk, kifizetetlen hátralékuk?

A szegénység enyhítésében nagy szerepe lehet a családok által kapott természetbeni juttatásoknak, melyeknek számos formáját kaphatják/igényelhetik a családok (9. tábla).

Összességében viszonylag sokan tettek említést valamilyen természetbeni ellátásról. Ezek közül legtöbbször azt említik meg, hogy elengedik számukra a tankönyv és gyermekintézmény térítési díját (74%). A szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás tekintetében a szociális étkeztetés lehetőségét 42%-nyian vették igénybe. Viszonylag magas azon családok aránya, amelyek élelmiszert, illetve tüzelőt kapnak (34%). Érdemes kiemelni, hogy sokan a szociális földprogram, vagy a „Minden gyerek lakjon jól!” elnevezésű kezdeményezés keretében kisállathoz vagy vetőmaghoz is jutottak (44%). Mindezen természetbeni juttatásokban sokkal nagyobb számban részesülnek, a rászorultabb, szegény családok. Körükben a többség igénybe veszi ezeket az eszközöket. A kérdőívben rögzített jövedelmi adatok szerint nem szegény családok esetében az érintettek, természetbeni juttatást kapók aránya – a tankönyvprogramot leszámítva – körülbelül egynegyednyi.

Az eddigiekhez képest jóval kisebb azok aránya, akik másfajta

szociális/természetbeni juttatást kapnak. Ezek közül még első helyen a közgyógyellátást lehet kiemelni (24%). A megkérdezettek elmondása szerint a családsegítő, illetve a gyermekjóléti szolgálat segítségét jóval kevesebben veszik igénybe (7%), s még kevesebben az adósságkezelési, illetve fogyatékosokat támogató szolgáltatásokat, ezeket gyakorlatilag senki sem vette igénybe a családok közül (1-2%). Megfigyelhető, hogy az aktuális jövedelmi helyzet a ritkábban igénybe vett szolgáltatásoknak a „használatát” kevésbé határozza meg.

9. tábla: A gyermekes háztartásoknak nyújtott természetbeni ellátások az elmúlt 12 hónapban az Abaúj-Hegyközi kistérségben

Milyen természetbeni juttatásban részesült? %	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
tankönyv, gyermekintézmény térítési díja	73,6	80,4	64,2
kisállat, vetőmag földprogram vagy Minden gyerek lakjon jól! programok keretében	43,7	55,2	29,8
szociális étkeztetés	41,6	51,3	28,8
élelmiszer, tüzelő juttatás	34,2	42,1	24,4
közgyógyellátás	24,0	24,6	24,0
családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálattól	6,5	5,1	8,5
adósságkezelési szolgáltatás	2,3	3,6	0,7
fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	0,9	1,1	0,7

(2)

A fenti objektív mutatókon kívül a szegénységet szubjektív szempontból is mértük például úgy, hogy megkértük a családokat, hogy nyilatkozzanak saját helyzetükről.

A vázolt anyagi gondokkal együtt a megkérdezettek többsége nem mondja azt magáról, hogy teljes mértékben szegény, 25% nyilatkozott így, s a jövedelmi mutatók alapján szegénynek mondható családokban ugyanez az arány 39%. A domináns vélemény inkább az, hogy „csak bizonyos értelemben vagyunk szegények” (58%). Összességében csak a családok egyötöde az, amely önmagát egyáltalán nem sorolja be a szegények csoportjába. De még az objektíve nem szegényeknek tűnők körében is csak egyharmadnyian vannak ilyenek (33% - 10. tábla). Ők is – szubjektíve - bizonyos értelemben inkább szegénynek tartják magukat.

10. tábla: Ön mit mondana a szegénységről: jelenleg Önök...?

	%	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
teljes mértékben szegények		24,7	39,0	6,3
bizonyos értelemben szegények		57,7	54,5	60,4
nem szegények		18,1	6,5	33,4
összesen		100,0	100,0	100,0

A háztartások romló anyagi helyzetét mutatja, hogy a megkérdezettek többsége - 57%-a - úgy érzi, hogy 3 évvel korábban jobban élt, mint most. A családok 32%-a azon a véleményen van, hogy helyzetük alapvetően nem változott. Csak nagyon kevesen érzékelik azt, hogy most jobban élnek, mint korábban (10%). Ebben a tekintetben jelentős különbség nem mutatkozik a szegény és nem szegény családok között, ez alapján úgy tűnik, hogy a válság mindenkit azonos mértékben sújtott. A szegényebbek körében azért valamelyest felülreprezentáltak a negatív folyamatokat érzékelők (62%).

A jövő vonatkozásában is szkeptikusak a kérdezettek. A várakozások iránya hasonló

az elmúlt években megélt változások irányához. A relatív többség további romlást vár (41%). Valamivel kevesebben a helyzet stabilizálódását vetítik előre (34%), s még kevesebben vannak, akik optimisták, 26%-nyian bizakodnak abban, hogy helyzetük javulni fog az elkövetkező három évben. A jelenlegi anyagi helyzet itt sem befolyásolja annyira erőteljesen a véleményeket, bár a szegényebb családok körében valamivel nagyobb mérvű a pesszimizmus (44%).

5. Lakáshelyzet

A bérlakások aránya Magyarországon igen alacsony, s a gyermeket nevelő családoknak is alig 7%-a él bérlakásban. Eredményeink szerint az Abaúj-Hegyközi kistérségben is kevesen, s az országos átlaghoz képest pedig még kevesebben élnek bérlakásban (5%). (A kategóriában megjelennek az önkormányzati bérlakások is, de elsősorban a magánszemélyek tulajdonában álló bérlemények alkotják ezeket az ingatlanokat.) A családok döntő többsége – 89%-a – tulajdonosként él lakásában, 6% pedig más jogcímen – például szívésségi lakáshasználóként vagy szolgálati lakásban lakóként (11. tábla).

A lakások helyzetének feltérképezésére léteznek objektív és szubjektív mérőszámok. Objektív mérőszámokkal (1) lehet mérni a lakásban lakók számának arányában a lakás alapterületét, a szobák számát, a lakások felszereltségét, komfortfokozatát. Szubjektív mérőszámokkal (2) arra mutathatunk rá, hogy a kérdezett vagy egy külső szemlélő hogyan vélekedik, mit gondol a lakásról, annak állapotáról, felszereltségéről.

(1)

A lakások felszereltsége jelentősen elmarad az országos átlagtól, minden jellemző kapcsán sokkal rosszabb értékeket mutatnak a jelzőszámok (11. tábla). A legmegdöbbentőbb adatsor a WC-vel való ellátottságnál figyelhető meg: a WC-hiány majdnem tízszerese az országos átlagnak, s a szegény családok esetében pedig azt

lehet megállapítani, hogy a gyerekek egyharmada olyan lakásban él, ahol a lakásban nincs vízöblítéses WC. De a többi jellemző kapcsán sem sokkal jobb a helyzet. A fürdőszoba hiány az országos adat hatszorosa, a vezetékes víz hiánya pedig annak nyolcszorosa. Nem véletlen, hogy az úgynevezett szubstandard lakások aránya kiugróan magas (26%), különösen, ha a gyerekes családok körében országosan jellemző adattal vetjük össze (3%). Ez az adat még drámaibb a szegény családok körében (37%).

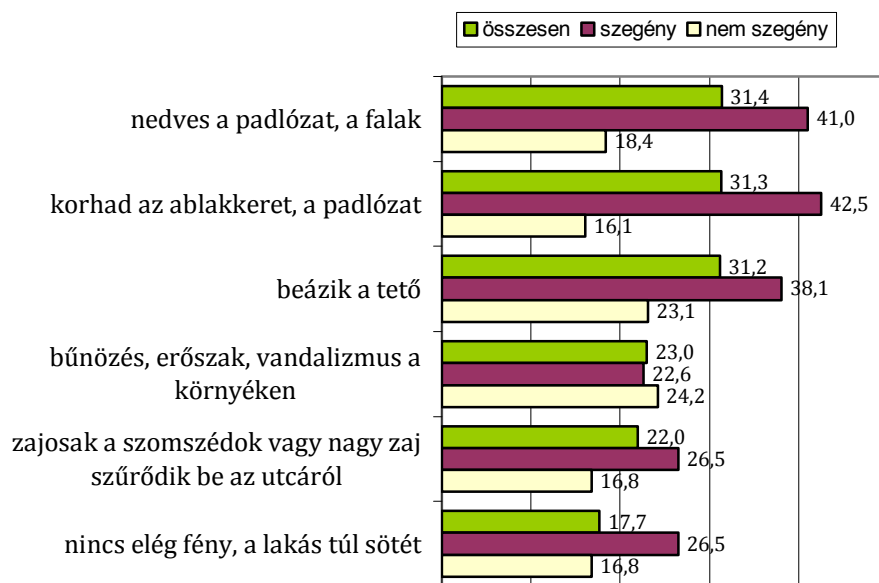
11. tábla: A gyermeket háztartások lakásainak főbb jellemzői az Abaúj-Hegyközi kistérségben (az összes lakás %-ában)

	országos ¹⁰	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
bérlakás	6,8	4,8	5,5	3,9
nincs fürdőszoba	2,5	19,6	29,4	6,9
nincs vezetékes víz	2,3	17,1	25,6	6,5
nincs WC	2,5	23,5	34,9	8,7
zsúfolt lakás	12,3	30,7	46,1	11,3
szubstandard lakások	3,0	25,8	36,9	11,3

Sok esetben nemcsak a lakások felszereltsége, komfortfokozata hogy kívánni valót maga után, hanem a lakások fizikai állapota, illetve maga a lakókörnyezet (4. ábra). Hogy gondok vannak a lakások/házak állapotával is, azt jól jelzi, hogy minden harmadik család szembesül azzal a problémával, hogy nedves a padlózat, hogy korhadnak az ablakkeretek, hogy a tető beázik. S ezek a jelenségek 10 szegény család közül már 4 esetében figyelhetők meg. De összességében minden negyedik család jelzi azt is, hogy a környék/a szomszédok zajosak, hogy lakókörnyezetükre jellemző a bűnözés és vandalizmus.

¹⁰ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

4. ábra: A gyermekes háztartások lakásainak állapota az Abaúj-Hegyközi kistérségben (az összes lakás %-ában)

(2)

A lakások állapotáról, illetve környezetéről a kérdezőbiztosok maguk is véleményt alkottak (12. tábla). A lakások döntő többségét a kérdezők tisztának és rendezettnek találták (80-80%), de a lakáshoz képest az udvart már valamivel kevésbé (72%-ban). A saját portával kapcsolatos vélemények még így is kedvezőbbek, mint a környezet megítélése. A lakáshoz képest a környező házakat kevésbé (67%-ban) látták rendezettnek a kérdezőbiztosok (12. tábla). S ez utóbbi két szempont különösen a szegény családok lakás-, lakókörülményeinek értékelésekor kapnak negatív színezetet. S ugyanez mondható el a lakások belső megítélése, elrendezése kapcsán (sötétség, sivárság, stb.). A szegény családok esetében a lakások majdnem fele nem felel meg ezeknek az alapkívánalmaknak (rendezett, ingergazdag környezet, stb.).

12. tábla: A kérdezők véleménye a lakásról és a lakókörnyezetről az Abaúji-Hegyközi kistérségben (%)

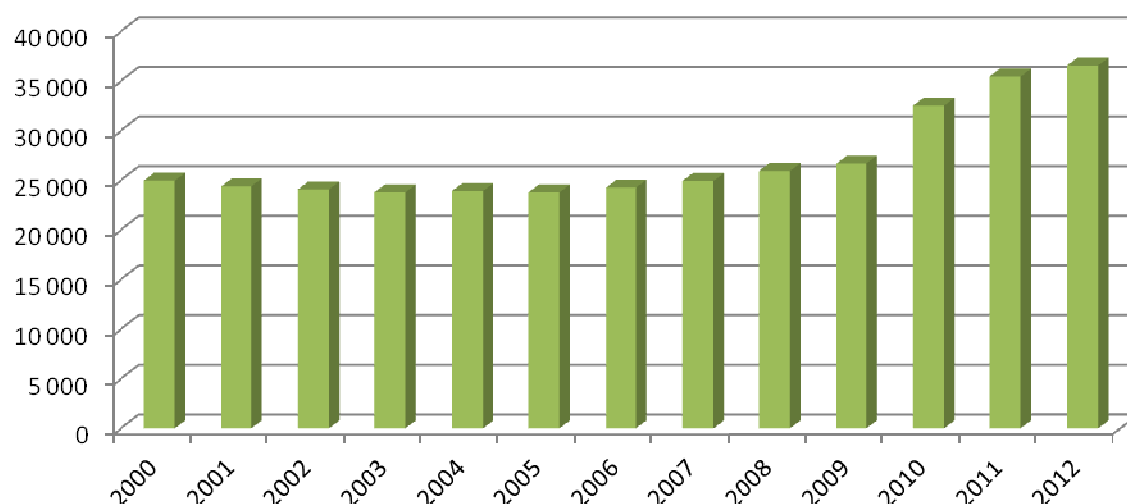
	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
Az épület biztonságos egy gyerek számára.	86,4	77,1	97,7
A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmas volt megfigyelni, nagyjából rendezettek.	80,5	74,8	87,1
A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmas volt megfigyelni, nagyjából tiszták.	80,2	71,4	90,8
Az udvar rendezett.	72,2	58,2	88,6
A környező házak jó állapotúak, rendezettek.	67,8	55,4	82,0
A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	29,3	42,6	13,0
Az utca földút.	13,4	17,0	9,4

6. Nevelés, oktatás

6.1. Bölcsőde

A 3 évnél fiatalabb gyermekek bölcsődei elhelyezésének lehetőségei a 80-as évek eleje óta az ezredfordulóig látványosan csökkentek, majd egy nagyjából stagnáló időszakot követően a férőhelyek száma 2005-től kezdődően növekedni kezdett (5. ábra).

5. ábra: A bölcsődei férőhelyek számának alakulása Magyarországon 2000-2012 között¹¹

Az EU tagországokban 2010-re a háromévesnél fiatalabb gyermekek legalább 33%-a számára kellett volna biztosítani a napközbeni ellátás lehetőségét, de a bölcsődei férőhelyek száma csak a megfelelő korú gyermekek 12%-ának napközbeni ellátására volt elegendő. A kistérségben adataink szerint a gyermekek mindössze 7%-a jár, avagy járt bölcsődébe. Ez a mutató a 0-17 éves korosztályra vonatkozik, ami azt jelenti, hogy ez nem csak az EU elvárásaihoz képest, de országos viszonylatban is igen alacsony érték. A még rövidebb múltra visszatekinthető Biztos Kezdet gyerekházba a mintába eső gyermekeknek ugyancsak 7%-a jár/járt már, ami relatíve kedvező adat. Megfigyelhető, hogy míg a bölcsődébe való bekerülés esélyét erőteljesen meghatározza a családok anyagi lehetősége, a Biztos Kezdet gyerekház szolgáltatásainak igénybevételére ez sokkal kisebb hatással van. Látható, hogy míg a bölcsődébe járó gyermekek között lényegesen kevesebb a szegény családból származó, addig a Biztos Kezdet gyerekházak látogatóinál kevésbé hangsúlyos ez a különbség.

¹¹ Forrás: KSH STADAT

6.2. Óvoda

A bölcsődei hozzáféréshez viszonyítva az óvodába járás lehetőségei lényegesen jobbak a kistérségben, hiszen a 3-17 éves korosztályból gyakorlatilag mindenki jár vagy járt óvodába (98,5%). S az óvodai ellátásban részesülők mindegyike 4 éves korában bekerült az óvodába. Elsősorban a szegényebb családokból „érkező” gyermekek kezdik/kezdték 4 éves korukban az óvodát (13. tábla). Azon kevés esetben, amely a késői óvodába kerüléshez kapcsolódik, a férőhelyhiány nem nagyon játszhat szerepet. A megkérdezett szülőknek csupán 4%-a, ezen belül a szegény családok képviselőinek 5%-a nyilatkozott úgy, hogy gyermekét nem vették fel az óvodába, amikor kérte.

13. tábla: Az óvodakezdés életkora a 3-17 éves gyermekek között az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	országos ¹²	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
nem jár	-	1,8	2,7	0,0
2-3 éves	76,4	72,9	67,4	84,5
4 éves	19,1	25,4	29,9	15,5
5 éves	2,6	0,0	0,0	0,0

A szülők óvodáról (és iskoláról) alkotott véleményét mind zárt, mind nyitott kérdésekkel mértük a Gyermek kérdőívben. Az óvodákról alapvetően jó véleménnyel vannak a szülők. 60-85%-uk nyilatkozott kifejezetten pozitívan az óvoda által biztosított személyi és tárgyi feltételekről (14. tábla). A szülők úgy érzik, hogy gyermekük az óvodai közegben egyértelműen jól fejlődik. A körülményeket illetően

¹² TÁRKI Háztartásmonitor 2012

elsősorban a tárgyi feltételeket fogadják el a szülők, a személyi feltételekkel kapcsolatban már valamivel több a kritikus hang. A gyerekösszvetéssel kapcsolatban is merülnek fel problémák, hogy viszonylag sok olyan gyerek is jár az óvodába, aki erőszakos, verekedő.

14. tábla: Az óvodákról alkotott vélemény az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	nagyon jellemző
Jók az óvónők.	2,4	13,4	21,3	62,9
Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	8,7	11,8	19,8	59,7
Partnernek tekintik a szülőket.	6,5	14,0	15,4	64,1
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	3,2	18,9	15,7	62,2
Jó a gyerekközösség.	0,7	5,7	29,1	64,5
A gyerek jól fejlődik.	0,0	0,7	13,1	86,2
Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő.	0,0	5,3	16,9	77,7
Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	0,0	6,6	21,5	71,9
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	35,9	23,2	18,1	22,7
Túlszűfoltak a csoportok.	53,0	22,0	14,0	11,0

A szülők véleményét megkérdeztük arról, hogy magasnak érzékelik-e a roma gyerekek arányát az óvodában. A válaszadók 76%-a válaszolt erre a kérdésre igenlően. Kérdést fogalmaztunk meg arra vonatkozóan is, hogy nemzetiségileg milyen

csoportot tekintenek ideálisnak. A legtöbben a vegyes összetételű (roma/nem roma) csoportot választanák (89%). Igaz, nem mindegy, hogy honnan érkeznek a gyermekek: a roma családok képviselői az esetek 100%-ában a vegyes összetételű csoportokat preferálják, a nem roma családok esetében ugyanez az arány alacsonyabb (69%).

A nyitott kérdésekre érkezett válaszok alapján is elsősorban azt lehet megállapítani, hogy a kérdezettek inkább pozitívan viszonyulnak a kistérség óvodáihoz. A felmérés során pozitívumokról jóval többen – több mint kétszer annyian - tesznek említést, mint negatívumokról (hiányosságokról, lehetséges fejlesztési területekről). Az óvodákkal kapcsolatban legtöbben az óvodában uralkodó hangulattal elégedettek, a családi légkörrel, hogy az óvónők jól dolgoznak, együttműködőek, empatikusak a gyerekekkel, odafigyelnek rájuk. S mindennek meg is van az eredménye, mert a gyerekek fejlődnek, sokat tanulnak. A szülők szerint ehhez hozzájárul az is, hogy az óvodák jól pályáznak különböző forráslehetőségekre. Hiányosságok nem is nagyon kerülnek szóba. Még legtöbben a tárgyi ellátottsággal kapcsolatban várnának többet: a játékokból lehetne több.

6.3. Iskola

A gyermekek iskolakezdésének életkora országosan egyre későbbre tolódik, 1990-ben a 7 évesen iskolába kerülő gyerekek aránya még körülbelül 10% volt, 2000-re meghaladta a 30%-ot; és ez az arány azóta csak nőtt¹³. A késői iskolakezdés – főként a tankötelezettség életkorának csökkentése mellett rontja az általános iskola befejezésének esélyeit a hátrányos helyzetű gyermekek esetében. A késői iskolakezdés a kistérségben az országosnak megfelelő arányokat képezi le: a 7 évesen és később iskolába kerülő gyerekek aránya 58% (15 tábla). A késői iskolakezdők jellemzően évvesztesek voltak, illetve kisebb részük a szülők kérésére maradt tovább az óvodában (az iskolaéretlenség vagy betegség szerepe ebben elhanyagolható).

¹³ Vágó Irén (2005): Felfelé terjeszkedő óvodáztatás – stagnáló hozzáférés. *Educatio* 4. sz. 742–761.

15. tábla: Az iskolakezdés életkora a 6-17 éves gyermekek között az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
nem jár iskolába	3,4	3,7	3,2
6	38,2	34,2	45,5
7	58,4	62,0	51,3
összesen	100,0	100,0	100,0

A törvényi szabályozás jelenleg főszabályként 6 éves kortól írja elő a tankötelezettséget, de lehetőséget ad még egy évet az óvodában tölteni – ha egy szakértői bizottság úgy látja jónak. A jogszabály következményeként – legalább az első években – iskolaéretlen gyerekek sokasága kerülhet az intézményekbe, ami az iskolai kudarcok növekedéséhez vezethet. Ennek lehetséges veszélye az Abaúj-Hegyközi kistérségben nem elhanyagolható, hiszen már így is elég magas azon gyermekek aránya, akik az általános iskolában évismétlők voltak, s ez különösen a szegény családokból származó gyermekek esetében figyelhető meg (16. tábla).

16. tábla: Iskolai kudarcok előfordulása az iskolás gyermekek között az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
Járt-e kiegészítő, felzárkóztató osztályba?	9,1	10,4	5,3
Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?	2,6	3,6	0,7
Ismételt-e évet az általános iskolában?	13,5	17,6	5,3

Az iskoláról alkotott szülői véleményeket az óvodához hasonlóan mind zárt, mind nyitott kérdéssorral megvizsgáltuk. Az óvodákhoz hasonlóan az általános iskolákról is elsősorban pozitívan nyilatkoznak a szülők. De míg az óvodák esetében az érintett szülők 60-85%-a nyilatkozott kifejezetten pozitívan az intézmény által biztosított személyi és tárgyi feltételekről, addig az iskolák esetében az ezen a véleményen lévők aránya alacsonyabb: 45-70% (17. tábla). Jellegében azonban nagyon hasonlóak a válaszok: itt is inkább a tárgyi feltételekkel elégedettek a szülők, kevésbé a személyi feltételekkel. S az iskolák esetében is sokan érzik azt, hogy gyermekeik kellően fejlődnek.

17. tábla: Az iskolákról alkotott vélemény az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	egyáltalán nem igaz	inkább nem igaz	inkább igaz	teljesen igaz
Jók a pedagógusok.	1,6	9,6	40,0	48,8
Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	6,5	11,4	35,5	46,5
Partnernek tekintik a szülőket.	5,6	7,2	36,2	51,0
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába.	11,4	9,2	28,9	50,6
Jó a gyerekközösség,	4,2	15,9	31,2	48,8
A gyerek jól fejlődik.	1,7	3,3	27,3	67,7
Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő.	1,6	3,7	23,0	71,7
Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	1,7	3,8	24,7	69,9
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	23,3	21,8	24,1	30,9
Túlzsúfoltak az osztályok.	50,0	24,4	11,3	14,3

Komolyabb kifogás leginkább a gyerekösszetétellel kapcsolatban merül fel. A szülők elsősorban az iskolákban jelenlévő erőszakot látják problematikusnak. A felmérés tanúsága szerint a szülők 55%-a ért egyet azzal a kijelentéssel, hogy az iskolában „sok az erőszakos, verekedő gyerek”. (Az óvodák esetében ugyanezt 41%-nyian mondják.)

A gyerekközösségben az agresszivitáson túl alkohol- és drogproblémák is előfordulnak. A válaszadók szerint gyerekeik 12%-a olyan iskolába jár, ahol jellemző az alkohol- és/vagy drogfogyasztás (18. tábla). A rosszabb, szegényebb körülmények között élő gyerekek körében az ezzel kapcsolatban potenciálisan érintett gyermekek aránya kétszer nagyobb, mint a szegénységi küszöb felett élők körében (15% illetve 8%).

18. tábla: Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás az Abaúj-Hegyközi kistérségben?

	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
nagyon jellemző	2,7	3,2	1,5
inkább jellemző	9,7	11,9	6,2
inkább nem jellemző	16,1	16,2	16,9
egyáltalán nem jellemző	71,5	68,8	75,4
összesen	100,0	100,0	100,0

A szülők véleményét itt is megkérdeztük arról, hogy magasnak érzékelik-e a roma gyerekek arányát az oktatási intézményben, s a válaszadók 76%-a mondta azt, hogy igen. A legtöbben a vegyes összetételű (roma/nem roma) osztályok működését/működtetését preferálják (80%). Nem mindegy azonban, hogy honnan érkeznek a gyermekek: a roma családok esetében a vegyes összetételű osztályokat a kérdezettek az esetek 94%-ában preferálják, a nem-roma családok esetében ugyanez az arány kisebb (64%).

A nyitott kérdésekre érkezett válaszok alapján is elsősorban azt lehet megállapítani, hogy a kérdezettek inkább pozitívan viszonyulnak az iskolákhoz. A felmérés során

pozitívumokról többen tesznek említést, mint negatívumról (hiányosságokról, lehetséges fejlesztési területekről). Ugyanakkor az iskolákról kritikusabban vélekednek a szülők, mint az óvodákról. Legtöbben egyébként az oktatás színvonalával elégedettek, úgy érzik, hogy gyermekük az iskolai évek alatt jól fejlődik. Elismeréssel illetik a tanárok szakmai munkáját: felkészültek, rugalmasak. Többen üdvözik azt is, hogy az iskolák sokféle programot, különórát biztosítanak a gyermekek számára.

A szülőknek az iskolákkal, illetve a gyermekeikkel kapcsolatos elvárásai igen komolyak, hiszen sokan azt várják/szeretnék, hogy gyermekük az oktatási rendszerben minél tovább haladjon. A szülők elég magas követelményeket állítanak gyermekeik elé: 29%-uk azt szeretné, ha gyermekük minél tovább maradna az oktatási rendszerben, és annak befejezéseként felsőfokú végzettséget szerezne, amely elvárás talán már túlzó, a valóságtól elrugaszkodó (19. tábla). Az elvárások tekintetében éles határvonal húzódik meg a szegény és a nem szegény családok között. Míg a relatíve jobb anyagi körülmények között élők körében ez a fajta, talán nem megalapozott vágy az esetek felében figyelhető meg, addig a szegényebb családok képviselői lejjebb adják igényeiket: diplomást „csak” 20%-uk vár, a többség azt gondolja, hogy gyermeke a gimnáziumi érettségiig sem fog eljutni.

19. tábla: Mit gondol, gyermeke milyen iskolai végzettséghez juthat majd?

	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
legfeljebb 8 osztály	7,8	11,7	1,0
szakiskola	14,2	18,1	6,9
szakközépiskola	35,4	39,4	27,5
gimnázium	13,7	11,2	18,6
felsőfok	28,8	19,7	46,1
összesen	100,0	100,0	100,0

7. A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége

Az anyagi helyzet csak általánosságban határozza meg, hogy a család mennyire képes a gyermekek számára fontos szükségletek biztosítására. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a gyermekek szükségleteinek kielégítését előresorolják a családok a felnőttek szükségleteivel szemben. A szülők háztartási gazdálkodáson belüli preferenciái azonban – a források szűkössége mellett – bizonyos gyermeki szükségletek kielégítését fontosabbnak, másokat halaszthatónak, vagy kevésbé fontosnak ítélik meg.

Ahhoz, hogy legalább adataink egy részét országos viszonylatban is értelmezni tudjuk - bár az adatfelvétel más korcsoportot célozott meg (0-15 évesek) -, felhasználtuk a KSH 2009. évi Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétel EU-SILC modulját.

A gyermekek **biológiai alapszükségei** (táplálkozás, ruházkodás) közül már a táplálkozási igényeket sem képesek teljes mértékben kielégíteni a családok (20. tábla). A 2009-es országos adatok alapján a táplálkozási szükségletek tekintetében a gyerekek 1%-a szenvedett hiányt, az Abaúj-Hegyközi kistérségben ennek az értéknek a három-négyszerese figyelhető meg (3-4%), a szegény családok körében pedig a különbség ötszörös (5%).¹⁴ A megkérdezettek ekkora hányada állította, hogy gyermekeik a háromszori étkezést hétközben és/vagy hétvégén sem kapják meg.

A kistérségben a tanítási napokon ez az étkezés az iskolai étkeztetést is jelentheti és jelenti is. A kérdezettek többsége ugyanis igénybe veszi az iskolai étkeztetést az iskolaévben (78%). Ezzel nyáron már kevesebben élnek (44%), de a szegény családok körében komoly segítséget jelent a nyári étkeztetés is (53%). Adataink szerint a családok nagy része ingyenesen jut az iskolai közétkeztetéshez (76%), s a kedvezményes/ingyenes lehetőség elsősorban a szegény családoknak biztosított. Az

¹⁴ EU-SILC 2009 adataiból

iskolai/óvodai étkeztetés nemcsak az étkezések számának biztosításában, hanem a gyermekek megfelelő, minőségi táplálkozásában, azaz a hús-, zöldség- és gyümölcsfogyasztás biztosításában is fontos szerephez juthat. A kistérségben agyermekek körülbelül egytizedének étkezésében nem szerepelnek ezek a fontos alkotóelemek, ami az országos átlaghoz képest kedvezőbb adatot jelent. Míg országos átlagban azt látjuk, hogy anyagi okok miatt a gyerekek 13%-a nem jut húshoz és 17% friss zöldséghez vagy gyümölcshöz¹⁵, addig ugyanezek az arányok a kistérségben 11 illetve 10%.

A két pár megfelelő lábbeli biztosítása a családok 11%-ának jelent túlzott anyagi megterhelést, s az újonnan vásárolt ruházat biztosítása még nagyobb gondot okoz a háztartásoknak (15%). Az országos értékekkel összevetve az adatokat a kép vegyes. Az új ruhák beszerzése az országos adatokhoz képest kedvezőbb (22%), a lábbelik biztosítása viszont már nem (5%).

Az eddig említett hiátusok lényegében mindegyik biológiai alapszükséglet tekintetében a szegényebb családok körében figyelhetők meg, a relatíve jobb anyagi pozícióban lévő családok körében ezek a problémák nem nagyon jelentkezők.

¹⁵ EU-SILC 2009 adataiból

20. tábla: Kielégítetlen gyermekszükségletek aránya az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)¹⁶

<i>Biológiai alapszükségletek (táplálkozás, ruházat)</i>	kistérség össze- sen	kistérség „sze- gény”	kistérség „nem szegény”
hétköznapi napi három étkezés	3,0	4,5	0,0
hétfőn napi három étkezés	3,8	4,7	2,2
két pár megfelelő cipő	10,8	15,5	2,0
újjonnan vásárolt (nem használt) ruha	14,6	18,7	5,2
meleg téli felsőruha	5,6	8,2	0,6

<i>Minőségi táplálkozás</i>	kistérség össze- sen	kistérség „sze- gény”	kistérség „nem szegény”
legalább naponta egyszer hús, húskészítmény	10,7	14,8	3,1
naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	10,3	14,0	3,6
különleges események megünneplése	14,6	20,0	2,6

<i>Szocializációs alapszükségletek</i>	kistérség össze- sen	kistérség „sze- gény”	kistérség „nem szegény”
külön fekhely	2,5	3,1	1,4
kültéri játékok	11,4	17,1	0,6
beltéri játékok	11,4	16,4	2,2
életkoruknak megfelelő könyv	12,4	17,8	0,3

¹⁶ A kérdés így hangzott: *Kérem mondja meg, hogy a háztartásban élő minden 18 éves és fiatalabb gyermeke számára biztosítottak-e az alábbiak?* A kérdésben a miértekre is rákérdeztünk. Azt tekintettük kielégítetlen szükségletnek, ahol az említett kérdésre a szülő azt válaszolta, hogy az adott jószágot anyagi okból nem tudja a gyermekek számára biztosítani. A táblázatban ezek arányát közöljük.

<i>Tanulási feltételek</i>	kistérség össze- sen	kistérség „sze- gény”	kistérség „nem szegény”
megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	2,8	3,6	1,3
íróasztal	10,8	14,7	3,7
minden, az iskola által elvárt felszerelés	2,6	4,1	0,0
szótár	11,7	17,5	1,3

<i>Társas kapcsolatok</i>	kistérség össze- sen	kistérség „sze- gény”	kistérség „nem szegény”
baráti körök rendszeres meghívása közös játszásra	16,6	23,5	1,4
rendszeres sportolási lehetőség (tanórán kívül)	11,2	17,5	0,0
részvétel fizetős iskolai kirándulásokon és programokon	17,7	27,1	0,7

<i>„Luxus” szükségletek</i>	kistérség össze- sen	kistérség „sze- gény”	kistérség „nem szegény”
évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	59,9	73,9	31,8
fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás)	33,0	46,8	8,0
zsebpénz	16,4	22,5	5,7

A gyermekek fejlődéséhez nélkülözhetetlen **szocializációs szükségletek** egyértelműen a táplálkozás mögé sorolódnak, ugyanakkor a gyermekek fejlődését alapvetően meghatározó szocializációs alapszükségeket és kulturális szükségleteket is – valamilyen szinten – biztosítani tudják a családok. A gyermekek 11-11%-ának nincsenek beltéri és kültéri játékaik – ez az országos adatokhoz képest jó aránynak tekinthető (13-18%). A könyvellátottság tekintetében viszont már 33%-ra tehető azon családok aránya, ahol a gyerekeknek nincs életkoruknak megfelelő könyvük, de csak 12%-nyian vannak, akiknél ez anyagi ok miatt hiányzik. Így nem

meglepő, hogy bár 67%-nál az elvi lehetőség megvan, mégis csak 43% azon gyerekek aránya, akik a szülők elmondása szerint legalább hetente olvasnak kedvtelésből. Megfigyelhető, hogy a szociális alapszükségletek kielégítését is nagyban determinálja a családok szegénységi szintje.

Ami a **tanulási lehetőségeket** illeti, a gyerekek 11%-ának nincs külön íróasztala, de a szülők elmondása szerint szinte alig van olyan család, ahol egyáltalán nem biztosított odahaza megfelelő hely a tanuláshoz (3%). Ehhez kapcsolódóan kedvező adat az is, hogy a családok mindössze 3%-ában nem áll rendelkezésre az iskola által elvárt minden felszerelés. Ebben szerepet játszhat a természetbeni juttatásként említett tankönyvtámogatás is. A családok a szótárt már nem tartják annyira nélkülözhetetlennek, ez az esetek 12%-ában már hiányzik. Az eddig említett szükséglet-csoportokhoz hasonlóan ezen a területen is elsősorban a szegény családok körében jelentkeznek anyagi háttérű szükséglet-kielégítési problémák.

A **társadalmi szocializáció** szempontjából fontos társas kapcsolatok építése egyértelműen hátrébb sorolódik a szükséglet kielégítés rangsorában. A gyerekek egyhatedének nincs lehetősége rá, hogy meghívja baráti körét közös programra, játékra, ami önmagában magas, de az országos adatokhoz képest kedvező érték (kistérség: 17%, országos adat: 29%). Ugyanennyien a külsős, fizetős iskolai programokon sem tudnak részt venni, de ez az arány már az országos adathoz hasonló (kistérség: 18%, országos adat: 15%). A külsős programok közül egy árnyalattal kedvezőbb helyzetben vannak a sportfoglalkozások. Anyagi okok miatt a gyermekek egytizedének nincs lehetősége arra, hogy sportoljon tanórán kívül. Mivel a társadalmi szocializációs szükségletek kapcsán a fizetős jelleg nagyon meghatározó, a szolgáltatás elérésében, illetve nem elérésében a családok szegénységi státusza – hogy a szegénységi küszöb alatt vagy felett élnek – értelemszerűen kiugróan erőteljes.

S ugyanez mondható el a komoly anyagi vonzatokat tartalmazó „luxus” szükségletek kapcsán. A „luxus” szükségletek kielégítése valóban luxus-kategóriának tűnik, hiszen ezeket az elemeket jóval kevesebben tudják biztosítani, mint az eddig említett szükséglet-típusokat. Az ide sorolódó üdülés a gyerekek nagy többségének nem adatik meg (60%). A fizetett különórák, a zsebpénz már nem ennyire luxus-kategória,

ezt a szülők 33%-a illetve 16%-a nem tudja biztosítani gyermeke számára.

A szükségletek kielégítése mellett a gyermeki fejlődéshez elengedhetetlen a családi körben eltöltött minőségi idő. A gyerekek többsége, 83%-a a szüleivel közösen étkezik, de csak 64%-uk minden nap. A szülők 82%-a nyilatkozott úgy továbbá, hogy a TV-ben látottakat megbeszéli gyermekével, és 76%-uk szokott mesét olvasni vagy mondani gyerekének, nagyrészt naponta vagy kétnaponta. Ezekhez a közös, családi élményekhez képest jóval alacsonyabb mértékben jelentkeznek azok a társas együttlétek, amelyek nem az otthoni környezethez kapcsolódnak. A szülők a gyerekek 20%-ával tudnak/akarnak külsős kulturális programokon részt venni, pl. elmenni múzeumba, színházba, valamilyen zenei előadásra, stb.. S ilyen alkalmakra a szegényebb családok szinte egyáltalán nem tudnak sort keríteni (10%).

Az internet és a számítógép mára szinte elengedhetetlen része az életnek, a gyermekek iskolai fejlődése szempontjából is kiemelkedően fontos. A szülők elmondása szerint a gyerekek többsége használ számítógépet (77%), otthon és/vagy az iskolában. Szintén sokan használják az internetet (69%), ezt is otthonról, illetve az iskolában. Ezek a lehetőségek a nem szegény családokban élő gyermekek számára szinte teljesen mértékben rendelkezésre állnak (91 illetve 84%).

A kérdőívben megkérdeztük a szülőket, mit gondolnak arról, hogy gyermekeik mivel töltik szabadidejüket (21. tábla). Az, hogy a szülőnek mennyire vannak pontos információi a gyermek szabadidő eltöltési szokásairól, nyilván több tényezőtől függ. A szülők szerint gyermekeiknek van szabadideje és azt aktívan, értelmesen töltik el. A szülők úgy látják továbbá, hogy gyermekeik nem járnak kocsimba, bárokba, ehelyett sok gyermek segít a háztartásban, TV-t néz, otthon játszik, barátaival találkozik, számítógépezik, sportol, kirándul, szervezett programban vesz részt.

21. tábla: A 6-17 évesek szabadidő eltöltési szokásai az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

Mennyire jellemző, hogy... ?	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	teljesen jellemző
tv-t néz	3,2	23,6	38,4	34,7
számítógépezik	18,5	20,4	29,1	32,0
otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	12,3	10,1	30,1	47,5
szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	6,2	10,8	31,9	51,1
szervezett programon vesz részt	22,4	20,9	28,3	28,5
sportol, kirándul	17,9	16,1	25,0	41,0
barátaival, haverjaival találkozik	6,6	12,6	28,9	52,0
presszóba, bárba, kocsmába jár	91,2	6,6	1,5	0,6
csavarog, lődörög	83,5	8,6	5,2	2,6
egyáltalán nincs szabadideje	70,4	16,2	9,6	3,8
semmit sem csinál	82,3	13,2	2,9	1,6
egyéb tevékenységet végez	70,6	6,8	12,6	10,0

8. Egészség

A rossz anyagi körülmények gyakran hozzájárulnak a gyermekek betegségeinek kialakulásához, valamint késői diagnosztizálásához. A korai életkorban nem megfelelően kezelt betegségek, valamint prevenciók hiányosságok a későbbi életszakaszokban is nagy gondot jelenthetnek. Számos tanulmány figyelmeztet arra, hogy a szegénységben élőknel többszöröse annak a kockázata, hogy rossz egészségi állapotúak legyenek. A rossz anyagi körülmények nem csak a gyermekek betegségeinek kialakulásához járulnak hozzá, hanem már a magzati fejlődésre is hatással vannak. Számos betegség visszavezethető a magzat méhen belüli fejlődésére, az alacsony születési súly pedig nagyobb eséllyel vezet egyes felnőttkori betegségek kifejlődéséhez.

Magyarországon a gyerekek 10%-a születik alacsony, 2500 grammnál kisebb súllyal, az Abaúj-Hegyközi kistérségben ez az arány valamivel magasabb (16%).

A testileg és szellemileg fejletlenebb gyerekek aránya is valamivel magasabb az országos átlagnál. Országosan a kérdezettek 2-3%-a mondta gyermekét testileg, illetve értelmileg az átlagnál fejletlenebbnek¹⁷, a kistérségben ugyanezek az arányok 4-4%.

A különböző tartós betegségek előfordulási gyakorisága a kistérségben jóval meghaladja az országos átlagot. Ez elsősorban az egyéb – nem látás/halláskárosodáshoz kapcsolódó – egészségügyi problémáknál figyelhető meg. Tartós egészségügyi problémával a kistérségben a gyerekek 16%-a küzd, szemben az országos 8%-kal (22. tábla). A látás- illetve hallásproblémák esetében pedig az országos átlagnál körülbelül másfélszer magasabb az érintettek aránya.

¹⁷ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

22. tábla: Gyermekbetegségek aránya az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	országos ¹⁸	kistérség g összesen	kistérség „szegény ”	kistérség „nem szegény”
hallásprobléma	2,1	3,4	4,2	1,8
látásprobléma	6,8	10,7	10,0	12,7
egyéb tartós egészségügyi probléma	7,8	16,8	16,7	16,8

A tartós egészségügyi problémák közül elsősorban az allergia és az asztma emelkedik ki (5-5% - az országos átlag 2-2%-ával szemben). Arányában a legnagyobb eltérés a mozgásszervi betegségeknél figyelhető meg: a kistérségben ez a betegség az országos átlag majdnem négyszerese (1 versus 4%). De a keringési illetve idegrendszeri betegségek előfordulási gyakorisága is valamelyest nagyobb a kistérségben (23. tábla). Az adatok azt mutatják, hogy a betegségek előfordulási gyakorisága valamivel magasabb a jobb anyagi körülmények között élők körében. Véleményünk szerint a valós problémák mellett ez azzal is összefüggésben lehet, hogy a betegségek felismerése, kezelésének fontossága ebben a körben erőteljesebb lehet.

¹⁸ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

23. tábla: A gyermekek körében előforduló tartós egészségügyi problémák aránya az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	országos ¹⁹	kistérség összesen	kistérség „szegény”	kistérség „nem szegény”
allergia	2,4	4,9	4,4	5,9
asztma	1,7	4,5	3,9	5,7
mozgásszervi rendellenesség	1,0	3,6	3,0	4,9
keringési betegség	1,0	1,7	1,5	2,2
idegrendszeri betegség	0,6	1,0	1,1	0,9
kóros soványság	0,1	0,6	0,7	0,4
egyéb légzőszervi betegség	1,4	0,3	0,0	0,9
depresszió/pszichikai betegség	0,3	0,3	0,5	0,0
emésztőrendszeri betegség	0,7	0,3	0,0	0,8
kóros kövérség	-	0,0	0,0	0,0

A gyermekek egészségi állapotára negatívan hatnak a különböző devianciák, így a dohányzás, valamint az alkoholfogyasztás is. A szülők tudomása szerint a 6-17 éves gyerekek 5%-a dohányzik, s 4%-a fogyaszt alkoholt alkalmanként vagy rendszeresen.

Kiemelendő még, hogy az iskola előtt fejlesztésben résztvevő gyerekek aránya a kistérségben magasabb (17%), mint az országos átlag (10%).

9. Településsel, kistérséggel kapcsolatos vélemények

A Háztartás kérdőívben a családok véleményt alkothattak arról, hogy mennyire szeretnek a településükön élni. Az adatok azt mutatják, hogy a megkérdezettek 51%-a szeret azon a településen lakni, ahol most él. A kérdéssel kapcsolatban 30% semleges álláspontot alakított ki, 19% pedig nem, vagy nem nagyon szereti jelenlegi lakóhelyét.

¹⁹ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

Nem mindegy azonban, ki hol él. Telkibánya és Fonyi lakói például nagyon szeretik településüket (89 illetve 83%), a másik végletet Abaújszabolcs lakói jelentik, ahol ugyanez az arány már jóval alacsonyabb (20%). A többi település lakóinak értékelése ezen két szélsőérték közé esik (33-56%).

A családok egyötöde (27%) tervezi, hogy elköltözik a településről. Az előző adatok ismeretében nem meglepő, hogy legnagyobb számban Abaújszabolcs lakói gondolkodnak ezen (43%), legkevésbé pedig a Telkibányán, illetve Fonyon élők (7 illetve 0%)

Ezen túlmenően a kérdezettek saját szavaikkal is elmondhatták véleményüket lakóhelyükről: mit szeretnek benne, illetve mit kevésbé. S mindezt a gyerekek szemszögéből értékelve: „Mondja el saját szavaival, hogy mit tart a településen jónak, előnyösnek a gyerekek számára/mit tart hiányosságnak, mire lenne szükség a településen ahhoz, hogy a gyerekeknek jobb helyzetük legyen”.

Bár minden településen akadtak kérdezettek, akik azt felelték, hogy semmilyen pozitívumot nem tudnak említeni a településsel kapcsolatban, számos olyan tényező felmerült a kistérségben, amelyet a válaszadók pozitívan ítélték meg. Sőt, ha a pozitív és a negatív válaszok egyenlegét nézzük, az előbbiek vannak túlsúlyban, tehát a kérdezettek, ha gyermekeikre gondolnak, akkor lakóhelyüknek inkább az előnyeit látják, mintsem a hátrányait. Összességében a megkérdezettek körülbelül kétharmada tudott valamilyen pozitívumot kiemelni településével kapcsolatban, és körülbelül minden második kérdezett hozott szóba valamilyen negatív elemet.

A válaszokat vizsgálva ki lehet emelni néhány olyan tényezőt/tényező-együttest, amelynek megléte vagy hiánya alapvetően meghatározza a kérdezettek hozzáállását, s válaszaik irányát:

- *környezeti adottságok*: az életminőség egy fontos eleme, hogy mennyire csendes, nyugodt, jó levegőjű, stb. településen élnek az emberek. Ennek áldásos hatásairól a kistérségben sok helyütt beszélnek az emberek, szinte majdnem mindegyik településen kitüntetett helyen szerepel ez az elem, s leggyakrabban Telkibányán említik ezt pozitívumként az emberek. Csak két településen nem kerül szóba ez az elem kedvező megítélési szempontként: Hernádcécsén és Vilmányban.

- *oktatási intézményekkel való ellátottság*: van-e a településen vagy a közelben oktatási intézmény (óvoda/iskola). E dimenzió mentén lényegében mindegyik település jól teljesít, szinte mindenhol pozitív vélemények fogalmazódnak meg ezzel kapcsolatban. Iskolai szinten elsősorban Telkibányán, óvodai szinten pedig Fonyon.
- *az oktatási intézményekben folyó szakmai munka minősége*: a szakmai munka értékelése megosztó dimenzióként jelentkezik, már egy-egy településen, s egy-egy oktatási intézményen belül is, van, aki pozitívan látja a helyzetet, van, aki pedig negatívan.
- *programlehetőségek*: közös vonása a kistérségi településeknek, hogy spontán módon többen kiemelik: a fiatalok számára helyben megfelelő program- és szórakozási lehetőségek állnak rendelkezésre (kulturális programok, ifjúsági programok, sportolási lehetőségek, stb.). Legtöbben ezt Hidasnémetiben és Göncön üdvözik.
- *játszóterek/parkok megléte*: egy-egy település életében fontos megítélési szempontként jelentkezik, hogy ezek mennyire adottak a gyermekek számára. Ezzel kapcsolatban elégedettségükről leginkább Hernádcéce és Hidasnémeti lakói számolnak be.
- *a közlekedés helyzete*: a település elérhetősége illetve a településről való „kilépés” lehetősége is fontos megítélési szempont. Hernádcécén a közlekedési állapotok kifejezetten pozitív tartalommal kerültek szóba. Abaújszállás viszont abban az értelemben negatív élel, hogy nincs iskolabusz a településen, amely a gyereket szállíthatná.

A főbb választípusok kiemelésével látható, hogy melyek azok a pontok, ahol érdemes (még további) fejlesztéseket tenni, mert ezáltal hangsúlyosabb lehet a település gyerekbarát jellege, s nőhet a település megtartó ereje.

10. Gyerekszegénység elleni program

A válaszadók 30%-a hallott arról, hogy a kistérség részt vesz az országos Gyerekszegénység elleni programban. Ha a más kistérségekben működő programok ismertségével vetjük össze ezt az adatot, azt állapítjuk meg, hogy a program kommunikációja még nem annyira átütő. A program elsődleges célcsoportját képező hátrányos helyzetű családok közül minden negyedik család jelezte, hogy hallott a programról (23%).

Azok körében, akik hallottak a programról, a gyerekeknél 31%-os, a felnőtteknél 25%-os részvételi arányokat regisztrálhatunk (24. tábla). A felmérésnek nem volt elsődleges célja a Gyerekesély programban való részvételt mérni, mivel erre más mérőeszközöket dolgoztunk ki (monitoring rendszer).

24. tábla: Gyerekszegénység elleni program ismertsége az Abaúj-Hegyközi kistérségben (%)

	<i>kistérség összesen</i>	<i>kistérség „szegény”</i>	<i>kistérség „nem szegény”</i>
Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a Gyermekszegénység elleni programban?	29,6	23,0	37,5
Van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a Gyerekesély programokban?	30,5	32,3	35,8
Van-e olyan más felnőtt, aki részt vett a Gyerekesély programokban?	24,8	31,7	23,5

Biztos Kezdet gyerekházba – mint már említettük - a mintába eső gyermekeknek 7%-a jár/járt és ezt több-kevesebb rendszerességgel teszik/tették meg. Az érintettek többsége – több hónapon át - napi/heti gyakorisággal megy/ment el a gyerekházba.

MELLÉKLET

1. számú melléklet
A felmérés alapmegoszlásai

bázis háztartás - %		összesen	szegény / nem szegény
Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?	igen	80,3	89,9 / 67,5
	nem	19,7	10,1 / 32,5
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis háztartás - %		összesen	szegény / nem szegény
Képes-e a háztartás arra, hogy egy nagyobb kiadást a saját forrásaiból fedezzen?	igen	20,5	11,5 / 32,3
	nem	79,5	88,5 / 67,7
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis érintett háztartás - %		összesen	szegény / nem szegény
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - villanyáramot?	igen	16,4	21,8 / 9,2
	nem	83,6	78,2 / 91,8
	összesen	100,0	100,0 / 100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - vizet?	igen	7,9	10,3 / 5,5
	nem	92,1	89,7 / 94,5
	összesen	100,0	100,0 / 100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - gázt?	igen	4,9	5,5 / 4,0
	nem	95,1	94,5 / 96,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis háztartás - %		összesen	szegény / nem szegény
Fenyeget-e annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a lakást?	igen	11,6	14,5 / 8,2
	nem	88,4	85,5 / 91,8
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis háztartás - %	összesen	szegény / nem szegény
3 évvel ezelőtt Önök	rosszabbul éltek	10,9	10,2 / 11,8
	alapvetően ugyanígy éltek	31,8	28,6 / 35,9
	jobban éltek	57,3	61,2 / 52,2
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis háztartás - %	összesen	szegény / nem szegény
Hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?	javulni fog	25,5	26,6 / 24,1
	nem változik	33,6	29,6 / 38,8
	romlani fog	40,9	43,8 / 37,1
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis háztartás - %	összesen	szegény / nem szegény
Önök milyen jogcímen laknak ebben a lakásban?	tulajdonos	89,3	87,9 / 90,8
	bérlik az önkormányzattól	1,3	1,8 / 0,7
	magánszemélytől bérlik	3,5	3,7 / 3,2
	egyéb (szívességi, szolgálati)	6,0	6,7 / 5,2
	összesen	100,0	100,0/100,0

	bázis háztartás - %	összesen	szegény / nem szegény
Mennyire szeret ezen a településen lakni, ahol most él?	egyáltalán nem szeret	10,7	13,2 / 7,4
	2	8,8	11,5 / 5,9
	3	29,7	26,4 / 34,2
	4	21,3	20,1 / 22,2
	nagyon szeret	29,4	28,7 / 30,4
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis háztartás - %		összesen	szegény / nem szegény
Tervezi-e hogy elköltözik a településről?	igen	26,6	27,6 / 25,8
	nem	73,4	72,4 / 74,2
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?	igen	6,9	4,1/12,4
	nem	93,4	95,8 / 87,6
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
A gyermek jár(t)-e a Biztos Kezdet gyerekházba?	igen	6,8	6,1 / 8,4
	nem	93,2	93,9 / 91,6
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Milyen gyakorisággal járt a Biztos Kezdet gyerekházba?	naponta	26,8	25,2 / 28,7
	hetente többször	61,6	66,7 / 55,2
	havonta többször	4,5	3,2 / 6,0
	ritkábban	7,2	4,8 / 10,1
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?	igen	96,3	94,8 / 98,9
	nem	3,7	5,2 / 1,1
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?	nagyon jellemző	47,9	55,4 / 32,4
	inkább jellemző	28,0	24,3 / 35,1
	inkább nem jellemző	21,3	20,3 / 24,3
	egyáltalán nem jellemző	2,7	0,0 / 8,1
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Melyik jobb: ha az óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy, vagy ha külön csoportba járnak?	ha egy csoportba járnak	88,8	95,7 / 71,0
	ha külön csoportba járnak	11,2	4,3 / 29,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?	nagyon jellemző	43,1	52,2 / 27,7
	inkább jellemző	32,7	29,1 / 39,9
	inkább nem jellemző	13,9	11,2 / 17,6
	egyáltalán nem jellemző	10,2	7,5 / 14,9
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Melyik jobb: ha az iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy, vagy ha külön osztályba járnak?	ha egy osztályba járnak	80,4	91,8 / 56,9
	ha külön osztályba járnak	19,6	8,2 / 43,1
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?	minden nap	18,3	17,1 / 20,8
	hetente néhány alkalommal	25,0	23,2 / 28,9
	havonta néhány alkalommal	18,8	18,9 / 18,1
	évente néhány alkalommal	11,4	8,9 / 15,4
	sohasem	26,5	31,8 / 16,8
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Volt-e a gyermek a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson?	igen	19,6	9,6 / 38,4
	nem	80,4	90,4 / 61,6
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Meg szokták-e beszélni a gyermekkel a TV-ben látottakat?	igen	82,4	84,3 / 78,9
	nem	17,1	15,0 / 21,1
	nincs TV	0,5	0,7 / 0,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Szokott-e gyermeke számítógépet használni?	igen	76,7	69,9 / 90,9
	nem	23,3	30,1 / 9,1
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Szokott-e gyermeke internetet használni?	igen	69,2	61,8 / 84,4
	nem	30,8	38,2 / 15,6
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést iskolaévben?	igen	78,4	79,5 / 75,5
	nem	21,6	20,5 / 24,5
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést nyáron?	igen	44,0	52,9 / 28,0
	nem	56,0	47,1 / 72,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Az iskolai étkezésért mennyit fizet?	a teljes összeget	8,9	0,5 / 25,5
	az összeg egy részét	14,7	14,2 / 14,5
	semmit	76,4	85,4 / 60,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

bázis gyerek - %		összesen	szegény / nem szegény
Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	igen	82,8	81,6 / 86,8
	nem	17,2	18,4 / 13,2
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Milyen gyakran szokott a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	minden nap	64,1	69,8 / 54,7
	hetente többször	25,0	20,6 / 32,6
	hetente egyszer	8,5	7,8 / 8,9
	havonta egyszer	1,5	0,6 / 3,2
	soha	0,9	1,2 / 0,5
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Szoktak-e Önök otthon a gyermeknek mesét olvasni vagy mondani?	igen	75,6	71,3 / 85,0
	nem	24,4	28,7 / 15,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Részesült-e valamilyen külön, szakember által javasolt fejlesztésben?	igen	17,3	14,8 / 22,7
	nem	82,7	85,1 / 77,3
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Ön szerint a gyermek a korához képest testileg	kevésbé fejlett	3,5	4,2 / 1,8
	átlagosan fejlett	81,3	81,4 / 80,9
	az átlagosnál fejlettebb	15,1	14,4 / 17,3
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg	kevésbé fejlett	4,4	4,9 / 3,6
	átlagosan fejlett	79,7	82,8 / 73,6
	az átlagosnál fejlettebb	15,8	12,3 / 22,7
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
A gyermek dohányzik-e?	rendszeresen	2,3	2,5 / 0,7
	alkalmanként	2,5	2,1 / 3,3
	soha	95,2	95,4 / 96,0
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

	bázis gyerek - %	összesen	szegény / nem szegény
A gyermek fogyaszt-e alkoholt?	rendszeresen	0,4	0,7 / 0,0
	alkalmanként	4,0	4,6 / 3,3
	soha	95,6	94,7 / 96,7
	összesen	100,0	100,0 / 100,0

2. számú melléklet
A felmérés kérdőívei

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

A HÁZTARTÁSBAN ÉLŐ 0-17 ÉVES GYEREKEK SZÁMA

--	--

EBBEN A HÁZTARTÁSBAN HÁNY DARAB GYERMEKKÉRDŐÍV KÉSZÜLT?

--	--

Családok

Háztartás kérdőív

2013.

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem, azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.

Kérdező aláírása:

Kérdés kezdete:

2013. hónap nap óra perctől

AZ INTERJÚALANY KIVÁLASZTÁSA: Elsősorban a gyerek(ek) édes- vagy nevelőanyja, másodsorban az édes- vagy nevelőapja, harmadsorban az a felnőtt személy, aki a gyerekek gondozásáért elsősorban felel.

Javasolt bemutatkozás:

Jó napot kívánok! vagyok, a Egyetem hallgatója. A kistérség gyerekesély programja keretében kérdőíves felmérést végzünk a gyermekes családok körében. Kérem válaszoljon az alábbi kérdésekre!

HÁZTARTÁSTÁBLA KÓDJAI

KÉRDEZETTHEZ VALÓ VISZONY KÓDJAI: 01 – házastársa, élettársa 02 – saját vagy a házastárs, élettárs vér szerinti gyermeke 03 – nevelt, fogadott gyermeke 04 – szülője 05 – apósa, anyósa 06 – menyec, veje 07 – unokája 08 – más rokona 09 – nem rokon 99 – NEM TUDJA	CSALÁDI ÁLLAPOT KÓDJAI: NÖTLEN/HAJADON 01 – nőtlen, hajadon, nincs élettársa 02 – nőtlen, hajadon, élettárssal él HÁZAS 03 – házass, házastárssal él 04 – házass, élettárssal él 05 – házass, de külön élnek, nincs élettársa ELVÁLT 06 – elvált, nincs élettársa 07 – elvált, élettárssal él ÖZVEGY 08 – özvegy, nincs élettársa 09 – özvegy, élettárssal él 99 – NEM TUDJA	LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG KÓDJAI: 00 – általános iskolás korú, vagy még nem iskolás korú 01 – kevesebb, mint 8 általános 02 – 8 általános 03 – szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül 04 – szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi 05 – gimnáziumi érettségi 06 – érettségit követő, nem felsőfokú szakképzés, technikum 07 – felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum 08 – főiskola 09 – egyetem 99 – NEM TUDJA	JÁR-E KÓDJAI: 00 – nem jár 01 – bölcsőde 02 – óvoda 03 – általános iskola 04 – szakmunkásképző 05 – szakközépiskola 06 – gimnázium, 4 osztályos 07 – gimnázium, 5 osztályos 08 – gimnázium, 6 osztályos 09 – gimnázium, 8 osztályos 10 – technikum 11 – felsőfokú technikum 12 – főiskola 13 – egyetem 88 – egyéb 99 – NEM TUDJA	DOLGOZIK-E/DOLGOZOTT-E KÓDJAI: HA NYUGDÍJ MELLETT DOLGOZIK, DOLGOZÓNAK JELÖLD! A FŐMUNKÁRA VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON! (FŐMUNKÁ: AMIT A KÉRDEZETT ANNAK TEKINT. HA BIZONYTALAN: AHOL A LEGTÖBB IDŐT TÖLTI) HA DOLGOZIK/DOLGOZOTT: 01 – alkalmazott 02 – vállalkozó, önálló, saját vállalkozásában alkalmazott 03 – alkalmi munkát végez, megbízásokat vállal 04 – közmunkás HA NEM DOLGOZIK/NEM DOLGOZOTT: 05 – munkanélküli (segélyezett) 06 – munkanélküli ellátás nélkül 07 – nyugdíjas (öregségi, özvegyi, stb.) 08 – rokkantnyugdíjas 09 – fogyatékkal élő, tartós betegség miatt nem dolgozik 10 – gyermekgondozási szabadságon, gyeden, gyeken van („főállású anya” is) 11 – háztartásbeli, családját látja el 12 – tanuló, továbbképzésen, átképzésen vesz részt 13 – ápolási díjon van 14 – egyéb okból nem dolgozik (pl. eltartott) 99 – NEM TUDJA
---	---	--	---	--

HOL VAN A MUNKAHELYE KÓDJAI:

- 1 – a településen
- 2 – közeli faluban
- 3 – közeli kisvárosban
- 4 – megyeszékhelyen
- 5 – Budapesten
- 6 – egyéb településen
- 7 – külföldön

9 – NEM TUDJA

1. Összesen Önnel együtt hányan élnek a családban (egy háztartásban)?

..... fő

2. Kérem sorolja fel a háztartás tagjait! Kezdjük Önnel a sort! (KÉRDEZŐ: karikázd be az x-et, ahol ilyen van, ha nem tudja, nem válaszol!)

Sor- száma	Keresztneve	Neme		Születési éve	Kérde- zetthez való viszonya	Családi állapota	Iskolai végzett- sége	Jár-e valamilyen iskolai rendszerű, végzettséget adó képzésre (nem tanfolyam)? Jár-e bölcsődébe vagy óvodába?	Jelenleg dolgo- zik-e?	HA DOLGO- ZIK: Hol van a munka- helye?	Dolgozott- e az elmúlt 12 hónapban?	HA DOLGO- ZOTT: Hány hónapot dolgozott az elmúlt 12 hónapban?	Ebből hány hónapot dolgozott közfoglal- koztatásban? (közmunka)
		férfi	nő	Ha nem tudja: Kb. mikor született? NÉGY SZÁM- JEGGYEL!							HA SOSEM DOLGO- ZOTT = 88		
KÉRDE- ZETT		1	2	19 x –	X							x –	x –
2.		1	2	x –								x –	x –
3.		1	2	x –								x –	x –
4.		1	2	x –								x –	x –
5.		1	2	x –								x –	x –
6.		1	2	x –								x –	x –
7.		1	2	x –								x –	x –
8.		1	2	x –								x –	x –
9.		1	2	x –								x –	x –
10.		1	2	x –								x –	x –

..... gyermek
88 – M 99 – NT

..... évben
9999 – NT

1 – igen → **HA IGEN:** 4.b. Hány gyermeke van vagy volt állami gondoskodásban?
gyermek 99 – NT
2 – nem
9 – NT

..... m²
999 – NT

1 – tulajdonos (ill. rokona)
2 – bérlik a lakást az önkormányzattól
3 – magánszemélytől bérlik a lakást
8 – egyéb (szívességi lakó, szolgálati lakásban lakó stb.)
9 – NT

.....Ft-ot 9 – NT

.....Ft-ért 9 – NT

a. Hány szoba van? (A FÉLSZOBA IS SZOBÁNAK SZÁMÍT)	db	
b. Van-e konyha?	1 – igen	2 – nem
c. Van-e fürdőszoba?	1 – igen	2 – nem
d. Van-e vízöblítéses WC?	1 – igen	2 – nem

10. Milyen a lakás, ház vízellátása?

- 1 – nincs vezetékes víz → **HA NINCS:** 10.a. Milyen messziről hordják a vizet?
 méterről 0 – NT
- 2 – hálózati vízvezetékes
 3 – házi vízvezetékes
 9 – NT

10.a. Tartozik-e a lakáshoz/ házhoz művelésre alkalmas kert?

- 1 – igen → **HA IGEN:** 10.b. Termesztenek-e benne zöldséget, gyümölcsöt?
 1 – igen
 2 – nem
 9 – NT
- 2 – nem
 9 – NT

11. Jellemző-e az alábbi problémák bármelyike a lakásra, amelyben laknak?

	igen	nem	NT
a. beázik a tető	1	2	9
b. nedves a padlózat, a falak	1	2	9
c. korhad az ablakkeret, a padlózat	1	2	9
d. nincs elég fény, a lakás túl sötét	1	2	9
e. zajosak a szomszédok vagy nagy zaj szűrődik be az utcáról	1	2	9
f. bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken	1	2	9

12. Mennyi a ... villanyszámla **egy átlagos hónapban**? (ami nincs = 0, NT = 9)

- a. villany Ft /hó
 b. víz és csatorna (figyelem, kéthavonta szokták számlázni) Ft /hó
 c. fűtés (ha fűtési szezonnra tudja, akkor egy óra – 12-vel osztva – kell átszámítani.) Ft /hó
 d. gáz (palackos is. Ha a fűtéssel együtt tudja az összeget, akkor a fűtésnél kell megadni.)Ft /hó
 e. bérleti díj és ha van közös költség Ft /hó
 f. lakáshitel-törlesztésFt /hó
 g. más hitel (pl. áruhitel) törlesztésFt /hó
 h. szemétszállítási díj (egy hónapra!) Ft /hó
 i. egyéb (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás stb.) Ft /hó

13. Kérem, becsülje meg: mennyi a **háztartás** havi nettó (adózás utáni) összes jövedelme?

..... Ft/hó 8 – M 9 – NT

Ha NEM TUDJA, ill. NINCS VÁLASZ:

13.a. És azt megmondaná, hogy a következő kategóriák közül melyikbe tartozik?

1 – 50 ezer Ft, vagy kevesebb	5 – 201 - 250 ezer Ft
2 – 51 - 100 ezer Ft	6 – 251 - 300 ezer Ft
3 – 101 - 150 ezer Ft	7 – 300 ezer Ft felett
4 – 151 - 200 ezer Ft	8 – M
	9 – NT

14. Most különböző jövedelemforrásokat sorolunk fel. Kérem, válassza ki közülük azokat, amelyekből az elmúlt hónapban a család tagjainak jövedelme származott. Hány forint nettó jövedelmük származott ebből? (x – nincs ilyen jövedelemforrásuk)

	Hány forint jövedelmük származott ebből?	NT	X
a. főállásból származó rendszeres munkabér, fizetés	Ft	9	X
b. mellékfoglalkozásból, másodállásból származó jövedelem	Ft	9	X
c. vállalkozásból, üzleti tevékenységből származó jövedelem	Ft	9	X
d. alkalmi munkából származó jövedelem	Ft	9	X
e. közfoglalkoztatásból származó jövedelem	Ft	9	X
f. mezőgazdasági termelésből származó jövedelem	Ft	9	X
g. nyugdíj (bármilyen, árvaellátás is)	Ft	9	X
h. GYES, GYET	Ft	9	X
i. GYED, terhességi gyermekágyi segély (TGYÁS)	Ft	9	X
j. ápolási díj	Ft	9	X
k. családi pótlék	Ft	9	X
l. bármilyen segély, támogatás (pl. foglalkoztatást helyettesítő támogatás, lakásfenntartási támogatás, eseti gyógyszertámogatás, átmeneti segély, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás stb.)	Ft	9	X
m. álláskeresősi/munkanélküli/vállalkozói járadék	Ft	9	X
n. táppénz	Ft	9	X
o. családtól kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
p. tartásdíj	Ft	9	X
q. bármilyen más segítő szervezettől, egyéntől kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
r. egyéb, éspedig:	Ft	9	X

15. Van-e Önöknek...

	van	nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	nincs, egyéb okból	NT
a. automata mosógépük?	1	2	3	9
b. színes televíziójuk?	1	2	3	9
c. vezetékes telefonjuk?	1	2	3	9
d. mobiltelefonjuk?	1	2	3	9
e. személygépkocsijuk?	1	2	3	9

16. Kérem mondja meg, hogy a háztartásban élő minden 18 éves és fiatalabb gyermeke számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	igen	nem	Miért nem?			
			nem engedhetik meg maguknak	egyéb ok	NT	X
a. hétköznap napi három étkezés (óvodai, iskolai étkezéssel együtt)	1	2	1	2	9	X
b. hétvégén napi három étkezés	1	2	1	2	9	X
c. legalább naponta egyszer hús, húskészítmény, hal (vagy ennek megfelelő vegetáriánus étel)	1	2	1	2	9	X
d. naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	1	2	1	2	9	X
e. két pár megfelelő cipő (beleértve 1 pár minden időben használható cipőt)	1	2	1	2	9	X
f. újonnan vásárolt (nem használt) ruha	1	2	1	2	9	X
g. meleg téli felsőruha	1	2	1	2	9	X
h. külön fekhely	1	2	1	2	9	X
i. kültéri játékok (kerékpár, görkorcsolya, roller stb.)	1	2	1	2	9	X
j. beltéri játékok (készségfejlesztő babajátékok, építő kockák, társasjátékok, számítógépes játékok)	1	2	1	2	9	X
k. különleges események megünneplése (születésnap, névnap, vallási ünnepek)	1	2	1	2	9	X
l. baráti köre rendszeres meghívása közös játszásra és étkezésre	1	2	1	2	9	X
m. évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	1	2	1	2	9	X

16.a. Önökhöz elérhető közelségben van-e olyan szabad terület, ahol az Ön gyermeke biztonságban játszhat?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

17. Előfordult-e az elmúlt 1 évben, hogy nem jutott elég pénzük...

	előfordult	nem fordult elő	nem költenek ilyesmire	NT
a. ennivalóra?	1	2	0	9
b. rezsire?	1	2	0	9
c. a lakás megfelelő fűtésére?	1	2	0	9
d. gyógyszerek kiváltására?	1	2	0	9
e. orvosi ellátásra?	1	2	0	9
f. gyermekek iskolai, óvodai költségeire?	1	2	0	9
g. szükséges közlekedésre?	1	2	0	9
h. társasággal, családdal való együttlésre, szórakozásra?	1	2	0	9

18. Megengedhetik-e maguknak, hogy évente legalább egy hétre mindannyian együtt elmenjenek nyaralni?

- 1 – megengedhetik maguknak
- 2 – megengedhetik maguknak, de nem teszik
- 3 – nem engedhetik meg maguknak
- 9 – NT

19. Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

20. Tegyük fel, hogy egy váratlan, nagyobb összegű (kb. 60 ezer Ft-os) kiadás jelentkezik. Képes-e a háztartás arra, hogy egy ilyen kiadást a saját forrásaiból fedezzen?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Hogy érzi, Önök anyagilag...

- 1 – gondok nélkül élnek,
- 2 – beosztással jól kijönnek,
- 3 – éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből,
- 4 – hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak, vagy
- 5 – nélkülözések között élnek?
- 9 – NT

22. Véleménye szerint egy olyan családnak, mint az Önöké, a mai körülmények között havonta hány forintba lenne szüksége ahhoz, hogy megfelelő színvonalon megéljen?

..... Ft/hó

9 – NT

23. Mostanában sokat beszélnek nálunk a szegénységről. Ön mit mondana: jelenleg Önök...

- 1 – teljes mértékben szegények,
- 2 – bizonyos értelemben szegények, vagy
- 3 – nem szegények?

9 – NT

24. És 3 évvel ezelőtt Önök...

- 1 – rosszabbul éltek,
- 2 – alapvetően ugyanígy éltek, vagy
- 3 – jobban éltek?

9 – NT

25. Mit gondol, hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?

- 1 – javulni fog,
- 2 – nem változik, vagy
- 3 – romlani fog?

9 – NT

26. Részesült-e az elmúlt 12 hónapban valaki a családtagok közül a következő természetbeni ellátásokból vagy személyes szolgáltatásokból?

	igen	nem	NT
a. közgyógyellátás	1	2	9
b. szociális étkeztetés	1	2	9
c. családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálatától	1	2	9
d. élelmiszer, tüzelő juttatás	1	2	9
e. fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	1	2	9
f. adósságkezelési szolgáltatás	1	2	9
g. tankönyv, gyermekintézmény térítési díjának átvállalása (ingyenes étkezés)	1	2	9
h. kisállat, vetőmag (pl. szociális földprogram vagy a Minden gyerek lakjon jól! programok keretében)	1	2	9

27. Sokan vannak ma Magyarországon, akiknek valamilyen tartozásuk, kifizetési hátralékuk van. A következők közül van-e Önöknek valamilyen kifizetési hátralékuk vagy adósságuk?

	van hátralékuk	nincs hátralékuk	nincs ilyen költségük	NT
a. lakbér, albérleti díj, közös költség elmaradásuk	1	2	0	9
b. lakáshitel, áruhitel esetében törlesztőrészlet elmaradásuk	1	2	0	9
c. gázszámla elmaradásuk	1	2	0	9
d. áram(villany)számla elmaradásuk	1	2	0	9
e. víz-, csatornaszámla, távfűtésszámla elmaradásuk	1	2	0	9
f. egyéb rezsiköltség (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás) elmaradásuk	1	2	0	9
g. bolti tartozásuk	1	2	0	9
h. tartozás családnak / barátoknak / ismerősnek	1	2	0	9
i. egyéb, éspedig	1	2	0	9

28. Kérem, próbálja összeszámolni, hogy mindent egybevetve, hány forint kifizetési elmaradásuk, hátralékuk van? (KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy hitelfelvétel, tartozás esetében a törlesztőrészlet elmaradásáról, nem pedig a hitel nagyságáról van szó!)

..... Ft 9 – NT

29. Fenyegeti-e Önöket annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

30. Előfordult-e az utolsó 3 évben, hogy kikapcsolták Önöknél...

HA IGEN: És most mi a helyzet: ki van kapcsolva ...

					HA IGEN: → És jelenleg ki van kapcsolva?		
	Igen	nem	Nincs bevezetve	NT	igen	nem	NT
a. a villanyáramot?	1	2	0	9	1	2	9
b. a vizet?	1	2	0	9	1	2	9
c. a gázt?	1	2	0	9	1	2	9

31. Most néhány, a közelmúltban bevezetett intézkedésről kérdezem. Hallott-e arról, hogy a gyerekek 50 óra igazolatlan iskolai hiányzása után nem fizetnek iskoláztatási támogatást a családnak?

31.a. Egyetért-e ezzel?

31.b. Érintette-e ez az Önök családját?

Hallott-e arról, hogy...	Hallott-e róla?			Egyetért-e ezzel?			Érintette-e a családját?		
	igen	nem	NT	igen	nem	NT	igen	nem	NT
a. 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
b. rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik az iskolából?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
c. az önkormányzat elrendelheti, hogy segélyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókönyve?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
d. a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
e. a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
f. a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	1	2	9	1	2	9	1	2	9

32. Most az egészségi állapotára vonatkozóan kérdezem. Mit mondana, az Ön egészségi állapota...

- 1 – kiegyensúlyozottan jó,
- 2 – változó, de inkább jónak mondható,
- 3 – változó, nem kielégítő, vagy
- 4 – egészségi állapota inkább rossz?
- 9 – NT

33. Van-e valamilyen tartós vagy krónikus egészségügyi problémája?

- 1 – van
- 0 – nincs
- 9 – NT

34. Ön mennyire tartja magát egészségesnek?

- 1 – egészségesebb, mint az Önhöz hasonló korúak,
- 2 – olyan egészséges, mint a hasonló korúak általában, vagy
- 3 – rosszabb az egészségi állapota, mint a hasonló korúaké?
- 9 – NT

35. Az elmúlt **4 hétben** milyen gyakran érezte...

	állandóan	gyakran	időnként	ritkán	soha	NT
a. azt, hogy tele van életerővel?	1	2	3	4	5	9
b. azt, hogy nagyon ideges?	1	2	3	4	5	9
c. azt, hogy annyira letört, hogy semmi sem tudja felvidítani?	1	2	3	4	5	9
d. nyugodtnak és békésnek magát?	1	2	3	4	5	9
e. azt, hogy tele van energiával?	1	2	3	4	5	9
f. szomorúnak és kedvetlennek magát?	1	2	3	4	5	9
g. azt, hogy kimerült?	1	2	3	4	5	9
h. boldognak magát?	1	2	3	4	5	9
i. azt, hogy fáradt?	1	2	3	4	5	9

36. Országunkban az emberek sokféle nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartoznak. Ön milyen nemzetiségűnek tartja magát elsősorban?

1 – magyar	4 – horvát	7 – roma/cigány
2 – német	5 – román	8 – egyéb, éspedig:
3 – szerb	6 – szlovák	88 – M 99 – NT

37. És milyen nemzetiségűnek tartja magát másodsorban?

0 – nem tartozik más nemzetiséghez	3 – szerb	7 – roma/cigány
	4 – horvát	8 – egyéb, éspedig:
1 – magyar	5 – román	88 – M 99 – NT
2 – német	6 – szlovák	

38. Van-e a családban olyan személy, aki romának/cigánynak vallja magát? (Ha az előző kérdések valamelyikére igennel válaszolt, akkor **rajta kívül**)

- 1 – van
2 – nincs
9 – NT

39. Ön vagy a háztartásban élők közül valaki tagja-e valamilyen ...

	sosem volt tag	korábban tag volt	most is tag	NT
a. civil vagy egyházi szervezetnek?	0	1	2	9
b. politikai pártnak, szervezetnek?	0	1	2	9

40. Előfordult-e az elmúlt évben, hogy Ön vagy a háztartás valamely tagja önként segített ...

	nem fordult elő	alkalmanként előfordult	rendszeresen előfordult	NT
a. politikai pártnak, civil szervezetnek	0	1	2	9
b. egyházi szervezetnek	0	1	2	9
c. települési közösségnek, lakóközösségnek	0	1	2	9
d. oktatási intézménynek	0	1	2	9
e. rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak	0	1	2	9
f. egyébnek (pl. idegeneknek)	0	1	2	9

41. Ön születése óta ezen a településen él?

1 – igen

2 – nem → **HA NEM:** Melyik évben költözött a településre? évben 9 – NT

42. Mennyire szeret ezen a településen lakni, ahol most él? Kérem, osztályozzon 1-től 5-ig az iskolában megszokott módon, ahol az 5-ös azt jelenti, hogy nagyon szeret itt lakni, az 1-es azt, hogy egyáltalán nem szeret!

egyáltalán nem szeret				nagyon szeret	NT
1	2	3	4	5	9

43. Tervezi-e hogy elköltözik a településről?

1 – igen

→ **43.a. HA IGEN:** Mikorra tervezi az elköltözést?

1 – egy éven belül

2 – 1-10 éven belül

3 – több, mint 10 év múlva

9 – NT

→ **43.b.** Hová költözne?

1 – faluba, a járáson/kistérségen belül

2 – városba, a járáson/kistérségen belül

3 – faluba, a járáson/kistérségen kívül

4 – városba, a járáson/kistérségen kívül

5 – külföldre

9 – NT

2 – nem

9 – NT

44. Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban/gyerekesély programban?

1 – igen

2 – nem

→ **Ugrás a 47. kérdésre!**

9 – NT

45. Kérem, mondja meg, hogy a családjában van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély program keretében szervezett programokban, vagy igénybe vette a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

46. Ön vagy a család valamely más felnőtt tagja részt vett-e a gyerekesély program keretében szervezett programokban vagy igénybe vette-e a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

46.a. HA IGEN: Milyen minőségben vett részt?

1 – résztvevőként, igénybe vevőként (pl. képzésen, előadáson)

2 – kísérőként

3 – önkéntes segítőként

4 – egyéb, és pedig:.....

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

MINDENKITŐL

47. Kérjük, mondja el saját szavaival, hogy mit tart a településen jónak, előnyösnek a gyerekek szempontjából?

.....

.....

.....

48. És mit tart hiányosságnak, mire lenne szükség a településen ahhoz, hogy a gyerekeknek jobb helyzetük legyen?

.....

.....

.....

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZADÁST!
(KÉRDEZŐ: FOLYTASD A GYERMEKKÉRDŐÍVVEL!)

KÉRDÉSEK A KÉRDEZŐNEK

K1. Hogyan ítéled meg a lakást?

	igen	nem	NT
a. A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	1	2	9
b. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából tiszták.	1	2	9
c. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából rendezettek.	1	2	9
d. Az épület biztonságos egy gyerek számára (nem balesetveszélyes, nem rejt egészségügyi kockázatot).	1	2	9
e. Az udvar rendezett	1	2	9
f. A környező házak jó állapotúak, rendezettek	1	2	9
g. Az utca földút	1	2	9

K2. Jelen volt-e a kérdezett gyereke, gyerekei a beszélgetésen?

1 – igen

2 – nem

K3. **HA IGEN:** Az interjú alatt hogyan viselkedett az anya/a kérdezett a jelen lévő gyerekekkel?

	igen	nem	NT
a. Az anya / a kérdezett bátorította a gyereket, hogy vegyen részt a társalgásban.	1	2	9
b. Az anya / a kérdezett válaszolt a gyerek kérdéseire, kéréseire.	1	2	9
c. Az anya / a kérdezett beszélgetett a gyerekekkel (nem számít beszélgetésnek, ha csak rászólt a gyerekekre, vagy negatív megjegyzést tett rá).	1	2	9
d. Az anya / a kérdezett bemutatta a kérdezőt a gyerekeknek.	1	2	9
e. Amikor az anya / a válaszoló a gyerekről beszélt, vagy mondott valamit a gyerekeknek, a hangneme, illetve ahogy beszélt, az a gyerek iránti pozitív érzéseiről tanúskodott.	1	2	9

A KÉRDEZÉS VÉGE: óra perc

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

--	--

Gyermek sorszáma
a háztartástáblából

.....

Gyermek keresztnéve

--	--	--	--

év

Gyermek születési ideje

--	--

hó

--	--

Hány éves?

Családok

Gyermek kérdőív

2013.

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

--	--

*Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem,
azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.*

Kérdező aláírása:

**A CSALÁDBAN LÉVŐ ÖSSZES 0-17 ÉVES GYEREKRE KI KELL TÖLTENI 1-1
KÉRDŐÍVET!**

KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy minden kérdés a címlapon szereplő keresztnévű gyerekre vonatkozik!

1. Meg tudná mondani, hogy mennyi volt a gyermek súlya, amikor megszületett?

..... gramm

9 – NT → **HA NEM TUDJA:** 1.a. És azt meg tudná-e mondani, hogy....

1 – 1500 gramm alatti,

2 – 1500-2500 gramm közötti, vagy

3 – 2500 gramm feletti súllyal született-e a gyermek?

9 – NT

2. A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 2.a. Hány éves korától? év 99 – NT

2 – nem

9 – NT

3. A gyermek jár(t)-e Biztos Kezdet gyerekházba?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 3.a. Összesen hány hónapot járt? hó 99 – NT

KÉRDEZŐ: ha évet mond, számold át hónapra!

3.b. Milyen gyakorisággal járt?

1 – naponta

2 – hetente többször

3 – havonta többször

4 – havonta egyszer vagy ritkábban

9 – NT

2 – nem

9 – NT

4. Járt-e a gyermek gyógytornára, fejlesztő tornára, logopédiai fejlesztésre, vagy egyéb, szakember által javasolt fejlesztésre?

1 – igen → **HA IGEN:** 4.a. Hány éves volt a gyermek, amikor elkezdődött a fejlesztése?
..... éves 9 – NT

2 – nem

9 – NT

5. Most a gyermek egészségi állapotáról kérdezek.
Van-e a gyermeknek hallásproblémája?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

6. Van-e a gyermeknek látásproblémája?

1 – van → **HA VAN:** 6.a. Milyen súlyos a probléma?

1 – nem súlyos, szemüveggel jól lát

2 – gyengénlátó

3 – egyik szemére vak

4 – mindkét szemére vak

9 – NT

2 – nincs

9 – NT

7. Van-e a gyermeknek valamilyen EGYÉB tartós egészségügyi problémája (pl. asztma, allergia, reflux stb.)?

1 – van

2 – nincs → **ugrás a 9-re!**

9 – NT

8. Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül milyen betegségei vannak a gyermeknek!

	Van	Nincs	NT	X
a. mozgásszervi (csontozat, ízületek, izomzat) rendellenesség	1	2	9	X
b. keringési betegség (pl. szívrendellenesség)	1	2	9	X
c. tartós idegrendszeri betegség (pl. epilepszia)	1	2	9	X
d. emésztőrendszeri betegség (fekély, reflux stb.)	1	2	9	X
e. asztma	1	2	9	X
f. egyéb légzőszervi betegség	1	2	9	X
g. allergia (szénanátha, ekcéma)	1	2	9	X
h. depresszió vagy más pszichikai betegség	1	2	9	X
i. kóros soványság	1	2	9	X
j. kóros kövérség	1	2	9	X
k. egyéb betegség, éspedig:.....	1	2	9	X

9. Ön szerint a gyermek a korához képest testileg...

1 – kevésbé fejlett,

2 – átlagosan fejlett, vagy

3 – az átlagosnál fejlettebb?

9 – NT

10. Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg...

- 1 – kevésbé fejlett,
- 2 – átlagosan fejlett, vagy
- 3 – az átlagosnál fejlettebb?
- 9 – NT

11. Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve? (KÉRDEZŐ: A testvérével közös könyv is. Tisztázd, hogy a kötelező iskolai tankönyvek nem számítanak bele!)

1 – van **HA VAN: 11.a.** Körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van a gyermeknek?

- 1 – 1 és 3 között
- 2 – 4 és 9 között
- 3 – 10 és 19 között
- 4 – 20 vagy több
- 9 – NT

2 – nincs **HA NINCS: 11.b.** Miért nincs?

- 1 – nem engedhetik meg maguknak
- 2 – egyéb ok
- 9 – NT

9 – NT

12. Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével? (KÉRDEZŐ: Ha nem édesapjával, édesanyjával él egy háztartásban, akkor a nevelőszülőjével)

1 – igen **HA IGEN: 12.a.** Milyen gyakran?

- 1 – minden nap,
- 2 – hetente többször,
- 3 – hetente egyszer,
- 4 – havonta egyszer, vagy
- 5 – még ritkábban
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

0-9 ÉVES GYEREKEKRE

13. Szoktak-e Önök otthon a gyermeknek mesét olvasni vagy mondani?

1 – igen → **HA IGEN: 13.a.** Milyen gyakran szoktak?

- 1 – minden nap
- 2 – nagyjából kétnaponta
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal

2 – nem

9 – NT

9 – NT

3–17 ÉVES GYEREKEKRE

14. Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?

..... éves korától

0 – nem járt óvodába → **ugrás a 17. kérdésre!**

99 – NT

15. Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?

..... éves koráig

88 – jelenleg is óvodás

99 – NT

16. Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

17. Szokott-e a gyermeke számítógépet használni?

1 – igen → **17.a. HA IGEN:** Hol szokott számítógépet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

18. Szokott-e a gyermeke internetet használni?

1 – igen → **18.a. HA IGEN:** Hol szokott internetet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

6-17 ÉVESEK GYEREKEKRE

19. Hány éves korában kezdte el a gyerek az általános iskolát?

..... éves korában → **19.a. HA 7 ÉVESEN VAGY KÉSŐBB:** Mi volt ennek az oka?

- 1 – év-vesztes
- 2 – szülő kérése
- 3 – iskolaéretlen volt
- 4 – beteg volt
- 5 – egyéb ok, éspedig
- 9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET!

0 – még nem iskolás

99 – NT

20. Valamilyen probléma miatt most vagy régebben járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

22. Ismételt-e évet az általános iskolában?

- 1 – igen **22.a. HA IGEN:** Hányszor? alkalommal
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

23. Mennyi volt a gyermek utolsó év végi tanulmányi átlageredménye?

Ha pótvizsgázott, mennyi volt a pótvizsga utáni tanulmányi átlageredménye?

..... ,

9 – NT

24. Hányadik osztályba jár jelenleg?

..... osztályba

88 – jelenleg nem jár iskolába → **ugrás a 29-re!**

99 – NT

25. Milyen tantervű osztályba jár?

- 1 – normál osztály/csoport
- 2 – gyógypedagógiai osztály/csoport
- 3 – tagozatos osztály/csoport, éspedig:
- 9 – NT

26. Jár-e jelenleg napközibe?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

27. Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést....

	Igen	nem	NT
a. iskolaévben	1	2	9
b. nyáron	1	2	9

28. **HA ÉTKEZIK AZ ISKOLÁBAN**

Az iskolai étkezéséért...

- 1 – a teljes összeget,
- 2 – az összeg egy részét, vagy
- 3 – semmit nem fizetnek?
- 9 – NT

28.a. A gyermek dohányzik-e?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

28.b. A gyermek fogyaszt-e alkoholt?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

29. Jár-e a gyermek valamilyen különóra (pl: sport-, zene-, színház-, táncóra), vagy tagja-e ilyen célú szervezetnek, egyesületnek?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

30. Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?

- 1 – minden nap
- 2 – hetente néhány alkalommal
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal
- 5 – sohasem
- 9 – NT

31. Az elmúlt évben volt-e a gyermek valamelyik családtaggal, vagy a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson? (KÉRDEZŐ: az iskolai szervezésű programokat ne számítsd!)

1 – igen

2 – nem

9 – NT

32. Ha a család együtt néz TV-t, meg szokták-e beszélni Önök a gyermekkel a látottakat?

1 – igen

2 – nem

8 – nincs TV-jük

9 – NT

32.a. Most arról kérdezzük, hogyan tölti gyermeke a szabadidejét. Mennyire jellemző, hogy a gyerekek a szabadidejében....

Mennyire jellemző, hogy...	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. tv-t néz	4	3	2	1	9
b. számítógépezik	4	3	2	1	9
c. otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	4	3	2	1	9
d. szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	4	3	2	1	9
e. szervezett programon vesz részt	4	3	2	1	9
f. sportol, kirándul	4	3	2	1	9
g. barátaival, haverjaival találkozik	4	3	2	1	9
h. presszóba, bárba, kocsmába jár	4	3	2	1	9
i. csavarog, lődörög	4	3	2	1	9
j. egyáltalán nincs szabadideje	4	3	2	1	9
k. semmit sem csinál	4	3	2	1	9
l. egyéb tevékenységet végez	4	3	2	1	9

33. A gyermek számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	Miért nem?					
	Igen	Nem	Nem engedhetik meg maguknak	Egyéb okok	NT	X
a. megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	1	2	1	2	9	X
b. íróasztal	1	2	1	2	9	X
c. minden, az iskola, óvoda által elvárt felszerelés	1	2	1	2	9	X
d. szótár	1	2	1	2	9	X
e. rendszeres szabadidős tevékenységben való részvétel (pl. sportolási lehetőség, ifjúsági programok)	1	2	1	2	9	X
f. fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	1	2	1	2	9	X
g. fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás, sport, stb.)	1	2	1	2	9	X
h. zsebpénz	1	2	1	2	9	X

MINDENKITŐL

34. Talán korai még erről beszélni, mégis mit gondol, milyen iskolai végzettséget fog a gyermeke szerezni?

- 1 – legfeljebb 8 osztály
- 2 – szakiskola
- 3 – szakközépiskola
- 4 – gimnázium
- 5 – felsőfok
- 9 – NT

HA A GYEREK ÓVODÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi óvodájáról.

35. Melyik óvodába jár a gyermek jelenleg?

..... (óvoda neve és települése)

9 – NT, NV

36. Mennyire jellemzők a gyermek jelenlegi óvodájára a következők?

	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. Jók az óvónők.	4	3	2	1	9
b. Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség.	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak a csoportok.	4	3	2	1	9

37. Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT, NV

38. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy csoportba, vagy ha külön csoportba járnak?

- 1 – ha egy csoportba járnak
- 2 – ha külön csoportba járnak
- 9 – NT

39. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az óvoda sikereinek, erősségeinek?

.....
.....
.....

40. És mit tart az óvoda hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....
.....
.....

HA A GYEREK ISKOLÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi iskolájáról.

41. Melyik iskolába jár a gyermek jelenleg?

..... (iskola neve és települése)

9 – NT, NV

42. Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás a gyerekek között?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT

43. Mennyire igazak a következő állítások a gyermek jelenlegi iskolájára?

	teljesen igaz	inkább igaz	inkább nem igaz	egyáltalán nem igaz	NT
a. Jók a pedagógusok.	4	3	2	1	9
b. Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlszűfoltak az osztályok.	4	3	2	1	9

44. Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?

1 – nagyon jellemző

2 – inkább jellemző

3 – inkább nem jellemző

4 – egyáltalán nem jellemző

9 – NT, NV

45. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy osztályba, vagy ha külön osztályba járnak?

1 – ha egy osztályba járnak

2 – ha külön osztályba járnak

9 – NT

46. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az iskola sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

47. És mit tart az iskola hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

**KÖSZÖNJÜK, HOGY VÁLASZAIVAL SEGÍTETTE
MUNKÁNKAT!**